Inamura Naca Juhujuku Johu

"ყოველგვარი სიძულვილის გარეშე, ყველასადში სიყვარულით, სიმართლის ორმა რწშენით. რამდენათაც ამის დანახვის შესაძლებლობას ღმერთი გეაძლევს, ვეცდებით მივიყვანოთ ჩვენი საქმე ბოლომდე"

ᲒᲔᲠᲛᲐᲜᲘᲐ ᲓᲐᲡᲐᲕᲚᲔᲗ-ᲐᲦ ᲛᲝᲡᲐᲕᲚᲔᲗ ᲨᲣᲐ.

აბრამ ლინკოლნი. 1865 წ.

GEORGIAN OPINION

NEW YORK, OCTOBER 1963

ნიუ-იორკი, ოქტომბერი 1963 წ.

ქმედია, "შეერთებულ "შტატებ"ში კი მხოლოდ 10%-ია. რადგან რუსეთს მიწის ფართობიც მეტი აქვს და მიწის მომქმედიც, საფიქრებელი იყო, რომ შემოსავალიც მეტი ექნებოდა.მაგრამ, გამოირკვა, რომ საბჭოთა რუსეთს აკლია , ხორცი, ბოსტნეულობა და რძის ნაწარმოები. გამოირკვა, რომ, თითქმის, 90 მილი-ონი ამ დარგში მომქმედი ვერ აკმაყოფილებს 200 მილიონიან მოსახლეობას!

ცხადია, ამ მდგომარეობას მრავალი ახსნა ცს. წელს გვესმის, რომ ბუნებამ ხელი ვერ შეუწყო უკრაინა-კავკასიის პურის მოსავალს იეუყგო უკონისიპვაცვასის ბერობ არამვალ და კოლმეურნეობის ცუდმა ადმინისტრაციამ აუარებელი დანაკლისი გამოიწვია. შარშან გვესმოდა, რომ მძიმე ზამთრის გამო პურის ახ გვებისები, როც ბაიაე ბანარო განა აღგილებში ლად დათესვა გახდა საჭირო. ზოგ ადგილებში დაგვიანებულ გაზაფხულმა და მშრალმა ზაფხულმა გააფუჭა ჯეჯილი. თვითონ ხრუშჩო-ვი აბრალებს პიროვნებებს: კოლმეურნეობის ვი ანოალებს პიროციენესის კრელეტრაცრის ცუდი ადმინისტრაცია, ცუდი მოხმარება და ქონების განიავება, ქიმიური განოყიერების შე უსრულებლობა და მიწის გასანოყიერებელ მა ლას "ზოგი გლეხი ცუდათ იყენებს და ზო-სულ არა ხმარობსო". მაგრამ ხრუშჩოვის ამგვარი ახსნა ვერავითარ კრიტიკას ვერ უძლ-ელს და ის უმალავს თავის მოსახლეობას, რომ რუსეთმა ვერ შესძლო გამოენახა ისეთი თესლი, რომელიც ყოველგვარ პირობებში იხარე ბდა; მეორე, რომ რუსის გლეხს არა აქვს შესაძლებლობა მიწა შეასვენოს, რაც ნაყოფიე იის კუსლისა მიქს მემაცემოს, რაც მაყოფიე-რებისათვის აუცილებელი პირობაა და მცსა-მე და მთავარი, რომ "მაღალ ინდუსტრიალუ-რი" რუსეთი კვლავ ბუნების სტიქიურობაზე ყოფილა დამოკიდებული.

ებადია, ხრუმჩოვმა სცადა ამ მდგომარეთ-ბის გამოსწორება. 1954 წ. მან გატება ყამირი მიწა ყაზახისტანში და ციმბირში, მაგრამ ვე-რც ამან მისცა სასურკელი "მედგი და ამთი დასრულდა ყამირი მიწების დამუშავების პრო რამა. ამ მარცხმა ხრუშჩოვი აიძულა სხვა ღო ისძიებისათვის მიემართა: მან სცადა არსებუ ლი მიწების დამუშავების გაუმჯობესება; ქია კოლმეურნეობების ნაწარმოების ფ. დეცენტრალიზაცია მოუხდინა დამუშავების გეგმას და რათა კოლმეურნეობის შემოსავალი გუგაას და ოათა კოლიეუოცეობის შეძოსავალი გაეზარდა, მოახდინა კოლმეურნეობების შე-ჯგუფება და დიდი ერთეულების შექმნა. მან მოუმატა ელექტროფიკაცია, ირიგაცია, და მე-ქანიზაცია, მაგრამ გაუმჯობესების მაგიერ,

ეტყობა რუსეთში მიწათმოქმედების კრიზი სი იმდენად ძლიერია, რომ კანადა-ავსტრალი აში მეძენად დოიერია, რომ კმაადა-ავსტოალი-აში შეძენილი ხორბლელლი არ აკმაყოფილე-ბს და შეერთებულ შტატების მარაგის შეყიდ-ვაც სჭირდებათ. ამისათვის კი საჭირო იქნება, არა 69 გემი, არამედ 175, რათა საბჭოთა კავშირმა თავის მოსახლეობას ამერიკაში შეძე-ილი ხორბალიც მიაშველოს.

მიუხედავათ იმისა, რომ, როგორც უკვე აღ ვნიშნეთ, რუსეთს მიწის ფართობიც მეტი აქვ კიდრე შეერთებულ ძტატეს ვიდრე შეერთებულ ძტატეს მიწისმომქმედი ბევრათ ნაკლბია, ვიდრე რუ-სეთში, მაინც შეერთებულ შტატებს შეუძლია ასითი დიდი რაოდენობა გარეთ ხორბლეულის ასეთი დიდი რაოდენობა გარეთ ისე გაიტანოს, რომ მის შინაურ ბაზარს არა-

ფერი დააკლდეს. რა არის ამ ულოლიკო მდგომარეობის მი-

ჩვენის ღრმა რწმენით ეკონომიკის პრინციჩვენის ლომა რუძენით ეკონოძიკის პოიხცი-პი და მისი საფუძველი. აქ კვლავ ერთი მეო-რეს ეჯახება თავისუფალი ინიციატივის და სა ხელმწიფო დაგეგმის პრინცოპები. ამ დაჯახე-ბაში ნათლად გამომკოცვნდა თავისუფალი ინი ციატივის უპირატესობა. გამოჩნდა, რომ რო-ციატივის უპირატესობა. გამოჩნდა, რომ რო-საძლებლობა აქგს, ის თავისი ნიჭისა და უსარის მიხედვით ქმნის მეურნეობას და ზოდის შე მოსავალს. სახელმწოფოს მიერ თავზე მოპე- ე ული გეგმები და ამგზით შებორკილი ადამი-ანის შემოქმედებითი უნარიც განსაზღერულია და ვერ გვაძლევს ნაყოფიერების მაქსიმუმს. აქედან წარმომდინარეობს რუსეთის ეკონომი-

ეკონომიკის პროგრესიულობის და მისი გა-ფურჩქვნის წინდაწინი პირობა მქმედის, მუ-

წინამდებარე გაზეთის ფურცლებზე მრავა-ჯერ გამოითქვა აზრი, რომ მეორე მსოფლუ ომი პირდაპირი შედეგი და გაგრძელება ყო პირველისა. ვერსალის ზავმა ვერ შექმნა ირი მშვიდობიანობის ატმოსფერო და გერმანიის ულეთო დაბეგერით თავიდანვე ჩაისა-ხა ახალი ომის შესაძლებლობა. ამას ზედ დართო, ასევე პირველი მსოფლიო ომის წყალ-ობით წარმოშობილი რუსული კომუნიზმი, რომელიც თავის საშოში თავიდანვე ატარებ-და მსოფლიოში გაბატონების ტენდენციას და რომელიც, ამ მხრივ, პეტრე დიდის იმპერიალ-ისტური პოლიტიკის პირდაპირი მემკვიდრე

ომოჩნდა. პირველ მსოფლიო ომში გამარჯვებულმა ოკავშირეებ**მა ვერ გაითვალისწი**ნეს რუსუ-ი იმპერიალიზმის საფრთხე და მთელი გულა იმპერიალიზმის საფრთხე და მთელი გუ-ლასწყრომა და რისხვა გერმანიას დაატეხეს, როდესაც ომის ხარაჯის გადახდაში გერმანია აულსა ლაფავდა, გამარჯგებულ მოკავშირეე-ას ერთხელაც არ უფიქროათ, რომ გაძვალტყაერისათვის არტახები მოეშვათ და ამ "შემოქმედების ხალხისათვის ამოსუნალალი შემოქმედების ხალხის ქვის შესაძლებლობა მიეცათ.

თევის მესასლელოსა მიეცან.
გამარჯვებულია გულქვაობამ და გერმბნელების უაღრესმა სიდატაკემ, ჯერ წარმოშვა
გერმანულ-რუსული "შეუღლება, რომელიც
"რაფალოს" ხელშეკრულებით არის ცნობილი, ხოლო "მემდეგში პიტლერი და მისი არა აკლებ გაბოროტებული მოძრაობა. როცა დავლეთი დარწმუნდა, რომ გერმანიაში დე ელეთი დარებუადა, როა გერაბბიბა დეარ რატიული ძალები მარცხდებიან, არც მაშინ ქნიათ არაფერი, რათა ხალხი დემოკრატიულ იეებს შერჩენოდა. ამას თან მოჰყვა მრავ იცხოვანი, მტკიცე დისციპლინით შეკრული ჰიტლერის პარტია, რომელმაც გააერთიანა გა მწაჩებულ ხალხი და მას შურისძიების სული შთაბერა. მეორე მსოფლიო ომიც ამის პირდა-

გერმანია მეორე ომშიც დამარცხდა. მაგრამ ამარჯვებულებმა, ამ ჯამად, სრულიად ახალი და უცნაური მეთოდი იხმარეს: ერთი ერის, ერთი ქვეყნის გაყოფა, დანაწილება და ცალკე ულ ნაწილებში გამარჯვებულების სათკუპა-

იდი მწუხარებით უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მეთოდი დიდ ხანს დარჩა ძალაში და სხვა შემთხვევებშიც იქნა გამოყენებული, რის გამ-

დასავლეთი მალე მიხვდა, რომ გერმანია ში ამგვარი მდგომარეობის გახანგრძლივება შეუძლებელია და მისი სახელმწიფოებრივობუძლებელია და მისი სახელიკოფი ეთის აღდგენა მოინდომა, მაგრმა დასავლეთის რე, რუსეთმა და "თავისი ზონა" მტკიცედ

აქედან იწყება პირველი მსოფლიო ომის და

ასრულის ახალი ვარიაცია. მართალია დასავლეთმა შექმნა დასავლეთ გერმანიის ფედერატიული რესპუბლიკა, რომე ლმაც თავის შრომის უნარიანი ხალხის წყალობით მთელ ევროპაში უკვე პირველი ადგილი ღაიჭირა, მაგრამ რუსეთს ჩაუტოვეს მთელი უშოსავლეთი ნაწილი, თავისი 17 მილიონიანი მოსახლეობით,, რომელსაც რუსი კომისარი

ფლობს და განაგებს. დასავლეთ გერმანიამ დიდ ხანს უცადა თა-ვისუფალ-დემოკრატიულ სამყროს შეპირებას, რომ ისენი აღადგენდნენ გერმანიის მთლიანობას და ამ ლოდინში რუსეთმა ბერლინის აღ-

შის თავისუფლება და მისი შრომის დაფასებაა როცა საზოგადოება მშრომელს აინტერესებს ი, ა ი აგიდოები თათებლი ბამდეთებები მისი შრომის გულუხვი დაფასებილი გაზინდია შა დაინტერესებულია შემოსავლის გაზრდია ხოლო, როცა მას შიშით და იძულებით უხდე-ბა თავზე მოხვეული გეგმების შესრულება, ამ გვარი მშრომელისაგან შემოსავლის გაზრდა უიმედო ოცნებაა

ამ დღეშია საბჭოთა კავშირი. მისი ეკონო-მიური კრიზისი ყალბი პრინციპების შედეგია და ამას ვერც "ამინდი" გამოსცვლის და ვე-

გ. ზალდასტანიშვილი.

მოსავლეთ-დასავლეთის მიჯნაზე სამარცხვინო

კედლის აღმართვა მოასწრო.

დასავლეთი გულწრფელად ფიქრობს, რომ რუსეთთან კეთილსინდისიერი, და თვინიერი მოლაპარაკებით შეიძლება მისი გულისხმიერობაში ჩაგდება და მისი წესიერ გზაზე დაყე ოოაი ი იაგდეია და იისი უესიერ გზაზე დაყე-ნება. დემოკრატიუი ქვეყნების მაღალ ჰუმან-ურ მეთოდების ძიების პროაცესში სისხლიდან იცლება აღმოსავლეთ გერმანიის მოსახლეობა და ამას მწუხარებით და გულისტკივილით მი-სჩერებია დასავლეთ გერმანიაში ლაღად მცხოვრები თანამოძმე.

. კ. ეაი მააბასააძე. როგორც პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, ისე დღეს, დასავლეთელ მოკავშირეებს ფიქრა თაც არ მოსდით, რომ გერმანიის გაორებულ მდგომარეობაში ინასკვება მესამე ომის აუცი ლებლობა. დასავლეთმა არც მაშინ მიიღო გა-დამწყვეტი ლონისძიება, როდესაც ნახეს, რომ დათყავეტი ლოთისძიება, როდესაც ხანეს, რომ ახაყოვ გერმანიის სახელმწიფოებრივი სიბრძნ-ით მოსილი ლიდერი, ისე დამარცხდა წინა არ-ჩევნებში, რომ სხვა პარტიასთან კოალიციის გარეშე მთაერობის შედგენა ვეღარ მოახერხა. არც ის გაითვალისწინა დასავლეთმა, რომ ადე ნაუერის დამარცხება დასავლეთისადმი ღრმა ნდობის და გულწრფელი დასავლეთური ორი-ენტაციის შედეგია.

ომის შემდეგ გაზრდილ და დავაჟკაცებულ ერმანულ თაობას არ ახსოვს განვლილი ომის საშინელებანი. ისენი ხედავენ თავის სამშობ-ლოს დაყოფილს და დამცირებულს; არც დასა-ვლეთის მაღალ ჰუმანურ მოსაზრებებს ითვალისწინებენ, იმათ მხოლოდ საკუთარი ქვეყნის ბედი აინტერესებთ. ამგვარ ახლად წარმოზრლ გერმანელების მხარის დაჭერით გაბატოიდა ჰიტლერი, ამ ახალი თაობის წყალობით ძლიერდება პრ. მენდეს ლიბერალური პარტია. რომლის პირეელი ზრახვაა:—გერმანიამ რუს-ეთთან უშუალო მოლაპარაკებით სვადოს თავისი ქვეყნის გაერთიანება

ლიბერალური პარტიის ერთი ლიდერთავალიბერალური პარტიის ერთი ლიდერთავა-ნი თომას დეჰლერი, სულ ახლი წარსულში ესტუმრა მოსკოვს. იქიდან აღტაცებული და-ბრუნდა და განაცხადა: გერმანია რვა წლით არის დაგვიანებული, მაგრამ ხრუშჩოვთან მო ლაპარაკების შესაძლებლობა მაინც დიდით. თუ ეს აღსრულდა და გერმანელ ლიბერალებ-მა თავისი გაიტანეს; ესეც ხომ იპრველი მსოფლიო ომის შემდეგ გათამაშებული სცენების განმეორება იქნნება... ახალი რაფალო მთელი თავისი საბედისწერო შედეგებით

ძნელია გათვალისწინება, თუ როგორ დას-ულდება გერმანიის მომავალი არჩევნები და რამდენათ გაძლიერდება ლიბერალური პარტ-ია. არც იმის წინასწარმეტყველობაა ადვილი თუ რამდენათ შორს არის წასული გერმანია-საფრანგეთის მეგობრობა და შესძლებს თუ ვერა საფრანგეთის პრეზიდენტი დე გოლი გე რმანიას რუსეთთან შეუღლება ააცდინოს!?

ერთის თქმა კი გარკვევით და დაბეჯითებით შეიძლება: დასავლეთში დღევანდლამდე თითქმის გაბატონებული პოლიტიკა, (რომელიც დაშენებულია ხრუშჩოვთან ტკბილი მოქცევით მისი გამოსწორების თეორიაზე) დამარცხდა... დამარცხდა, რადგან ამ მოვლენაში უფ-რო ქარბად გამოჩნდა ინგლისური ნაციონალი ზმის ეგოიზმი, ვიდრე ამერიკული მაღალ ჰუ მანური დემოკრატიზმი და ხალხთა თავისუ-ფლების პრინციპი.

ამ ჟამად ევროპიული თაკდაცკის ორგანიზაციაში ანგლო-ამერიკულ დებულებას დაუ-პირდაპირდა ფრანგულ-გერმანული დებულე-ბა: რუსეთთან მტკიცე და მაგარი პოლეტიკა. ამ ორთა დაპირისპირებაში გამარჯგება უკა ნასკნელს უნდა დარჩეს. ამ ორი ქვეყნის ხანგ-

რძლივი სახელმწიფოებრივი ტრადიცია და გა ნვლილი მწარე გაკვეთილები პოლიტიკური მოვლენების განჭვრეტის ალღოს ათულებების გამკულების აღლია ეფლებას მათ უსაკუთრებს. თუ დასავლეთის მოკავშირე ებმა ეს გაითვალისწინეს და აქედან პრაქტიკუ ლი დასკვნები გააკეთეს, ამ შემთხვევაში კალ ბრიობა თავიდან აიცდენს პირველი ომის შე-მდეგ წარმოშობილ საბედისწერო მომენტებს მდეგ წარმოშობილ საბედისყეთა, და, მაშასადამე, მოისპობა კიდეც მესამე ომის საშიშროებაც.

No 59 - 60

500-000630, MadMadan 1963 F.

დ. ვარდიაშვილი.

მარქსიზმ-ლენინიზმის ეკონომიკის ერთი სა ფუძველთაგანი სახელმწიფო დაგეგმვის პოფუძცელთაგათ ააასელა/ო. "დაეგა", "დაეგა" ლიტიკია. მართალია, "ხოგ არა ოფიციალურად ალიარებულ "მარქსიზმ-ლენინიზმის" ქვეყანა-მაც "მეითვისა ეს პრინციპი, მაგრამ, რადგან წყარო ერთია, ამიტომ "მედეგიც ყველგან ერ-თნაირი მოგვცა.

თხაირი მოგვცა.
როგორც თავისთავად სახელწოდება ამკოავნებს, სახელმწიფო დაგეგმის პოლიტიკა ნიშნავს სახელმწიფოს უშუალოდ ჩარევას ეკონომიკაში და საზოგადოებრივი ინტერესების
სახელმწიფო აპარატის დამორჩილებას. მაშასადამე, სახელმწიფო ბულროკრატია დვენს გეგმებს, თუ საღ, ვინ, რანაირი და რამდენი უნდა დაამუშაოს. ამავე დროს სახილმწიფო ადგენს საბაზრო ფასებს და ანაწილებს საქონელს. ამის წყალობით მოქალაქეს ესპობა შ საძლებლობა, არა მარტო საქონლის არჩევი არამედ შევაჭრების შესაძლებლობაც. ამგვარად, მთელი წარმოება, ბაზარი, საბაზრო საქონლის განაწილება და საბაზრო ფასის დაწესება დამორჩილებულია სახელმწიფო ბიუროკრატიას. აგრეთვე დამორჩილებულია მქმედი,-მუშა ხელი, რომელიც—უკეთესი მო-მავლის შეპირებით, მონური მორჩილებით უნდა ასრულებდეს სახელმწიფო ბიუროკრატიის მიერ თავზე მოხვეულ გეგმებს. კოლექტიურ მეურნეობის სისტმაში, სახელმწიფო ბიუროკრატიის მიერ დამონებულ მოქალაქეში თვით კრატიის მიერ დამონებულ მოქალაქეში თვით სისტემა კლავს ადამიანის ინიციატივას და გაფორიცხულია ნიჭის, უნარის და ენერგიის გაფურჩქვნის შესაძლებლობა. ამავე დროს. თუ
გავითვალისწინებთ, რომ "უკეთესი მომავლის
შეპირებით" მქმედი უნდა მიეძღენას სახელმწიფოს, რომელიც მის შრომას მინიმალტრზე
ნაკლებათ აფასებს, მაშინ ნათული იქნება,
რომ ამგვარად შებორკილი ადამიანი ვერ მოგვცემს სასურველ ნაყოფს და მისი შემოქმედება უფრო დაბლი იქნება, ვიდრე მისი უნარის და გარჯის დაფასებაა.

რის და გარჯის დაფასებაა. სწორედ ამ გადაუდებელ მოვლენასთანა გვა ქვს საქმე, როდესაც სიტყვა ეხება საბჭოთა რუ სეთს და მისგან დაპყრობილ ქვეყნებს.

ამ ყალბ და მცდარ პრინციპების ალიარებამ დასეა საბჭოეთში ცხოვრების დონე და წარმო "მვა უდიდესი ეკონომიური კრიზისი, რომელ-იც, ამ კამად, დასავლეთმა მხოლოდ მიწათმო-ქმედების კრიზისად მიიღო.

სულ ორიოდე თვის წინ მსოფლიო პრესა განცვიფრებაში მოიყვანა მოსკოვის განცხადე ბამ, თითქოს, "უამინდობამ" მიწათმოქმედება იმდენად დასცა, რომ მოსკოვი იძულებულია ხორბლეული "კაპიტალისტურ" ქვეყნებში შე

ეს ფაქტი მჭერმეტყველურად ღაღადებს, რომ კომუნისტური სისტემა და მარქსისტული დოქტრინა პოზიტიურს ვერაფერს ქმნის და ვე დოკერისის მაოქიული კეთაფერის ებით და ექ რაფერს აძლეგს საზოგადოებას. უწინ, თუ ტექნიკურად ჩამორჩენილი მეფის რუსეთი. (კერძოდ უკრაინის ნოკიერი მდელო) მთელი ეგროჰის ბედელად თივლებოდა, დღეს "მაღ-ალ ინდუსტრიალურ" რუსეთს "უამინდობის"

ალ ინდუსტოიალურ" ოუსეთს "უამიხდობის" გამო ხორბლეულის შეყიდვა სქირდება. როგორც ვიცბო, სექტემბრის 16-დან რაც კი თავისუფალი გემები არსებობდნენ, მობი-ლიზცია გაუკეთეს და რამოდენიმე დღის გან-მავლობაში 69 გემმა საბქოთა კავშერთან ხელშეკრულება დადო, რათა საჩქაროდ გამოე ტანა ხორბალი კანადიდან და სანტ ლრრ წყლიდან შავი ზღვის პორტებზე მიეტანა.

ამ გარემოებამ გადატანის ფასი დაუყი ბლივ 25% გაზარდა, მაგრამ რუსეთი იყო ყოველგვარი საფასური გაეღო, ოღონდ კანადაში შეძენილი ხორბალი მალე შეეტანა საბჭოთა კავშირში.

რამ გამოიწვია ამგვარი პანიკა მოსკოვში? მიუხედავათ იმისა, რომ ამ უკანასკნელ წლე ბში გვესმის მოსკოვის სურვილი და განზრა-ხვა, რათა გადაასწროს შეერთებული შტატების სოფლისმეურნეობის ნაწარმს, მაინც, ეტყობა, კომუნისტურ ეკონომიკაში პური დარჩენილა ძნელად გადასაწყვეტ ამოცანად.

საბჭოთა კავშირში 63% მეტი მიწის ფარ-თობია სახნავ-სათესად, ვიდრე ამერიკაში. რუსეთის მუშათა კლასის ნახევარი მიწისმომ-

"ᲐᲠᲐ ᲛᲙᲘᲗᲮᲔ ᲛᲝ.ᲐᲛᲖᲔᲜᲘ..."

ახალი და მეტად უცნაური ამბავი გამოაქვე ყნა "სამშობლოს ხმამ", თითქოს საქართველო ში გერმანელები ნ. ჟორდანიას მოეწვიოს. სხა ნს რუსული იმპერიალიზმის ქართულ ორგანოს რედაქცია, ან ყოვლად უმიცრებისაგან შე სდგება, ან ჩვეულებრივ ბოლშევიკურ რახი-რუხთანა გვაქვს საქმე, ეტყობა "სამშობლოს ოუითა გვავეს საჟი. ეტუოს "სამ იობლოს მის" ტედაქცია დარწმუნებულია, ბომ, რად-გან საქართველოში "გენერალურ ბაზს" ვება-ვინ გადაუხვევს და, რადგან წერილი გამოქვე-ყნებულია ჩვენგან დიდათ პატივცემული ქარ-თველების ხელის მოწერით, ამიტომ გავჩუმდებით და მათ მიერ შეთხზულ ჭორებს ფაქტად მივიღებთ.

ად მივილებთ.
თუ სამშობლოს ხმას" დაუჯერებთ, ნ. ჟორდანიას მოუწვევია გერმანელები საქრთველოში. მისი გნეხადებით "1918 წ. 25 მაისს
წ. ჟორდანიამ მოიწვია გერმანული ჯარი მაისის 26 კი დამოუკიდებლობა გამოაცხადესო"
"სამშობლოს ხმას" ვიწყდება, (ან არ უნდა
გაიხსენოს) რომ წ. ჟორდანიას "მოწვევა" თუ
საკმარისი იქნებოდა, მაშინ ვილპელმის გერმანიის დაზვერეა ლენინს კი არ მისკემდა თავის წონა ოქროს და დალუქული ვაგონით მას
კი არ გამოაგზავნიდა რუსეთში, არამედ წ. ჟო
რდანიასთან შვეცდებოდა კავშირი ქონას, მბგრამ გერმანულმა დაზგერეამ წინდაწინ იცოგრამ გერმანულმა დაზვერვამ წინდაწინ იცო-და თუ რა დამარღვეველ, მაღალი სტილის დე მაგოგს აგზავნიდა რუსეთში და ამავე "აგენ-ტის" წყალობით არც მოუცდიათ ნ. ჟორდანი-ას "მოწვევისათვის" 1918 წლის მაისამდე და გერმანული დაზვერვის აგენტ ლენინის წყა-ლობით, გერმანელებს 1917 წ. უკვე დაკავებული ჰქონდათ მთელი უკრაინა, ყირიმი და კავკასიაშიც ედგათ ფეხი. რუსული იმპერიალიზმის აგენტები (ვერც ლენინის ერთგულო-ბით და ვერც ჟორდანიას ორგულობით) ამ ისტორიულ ფაქტს ვერ წაშლიან

ლენინმა გერმანული დაზვერვის იმედები სრულიად გაამართლა. მან გახრწნა ზურგიც და ფრონტის ხაზიც და თავისი ქვეყნის მტედა ფრობტის ხაზიც და თავისი ქვეყის მტე-რს, გერმანიას თავისოფლად დააპყრობინა რუ სული იმპერიის საქმაოდ დიდი ტერირორია. ამ მოვლენაში ნ. ყორდანიას დამსახურება მხ-ოლოდ ის არის, მან, სოციალისტმა, მოახერხა არისტოკრატიულ გერმანულ ჯართან" და ლენინის მნერ სამტროდ მოყვანილებთან იმ გვარი ურფიერთობის დამყარება, რომ საჭიიო შემთხვევაში ისენი საქართველოს სასარგებლოდ გამოიყენა. ყველასათვის ცნობილი ფაქტია, რომ ლენინის მიერ ოსმალეთისთვის დათმობილ ქართულ მიწა-წყლის დაცვაში რმანულმა კეთილშობილობამ დიდი დახმარე-ბა აღმოგვიჩინა. ცხადია, გერმანულების საქა რთველოს მიმართ ამ მეგობრულ მოქმედებას

წინ უსწრებდა ქართველ მამულიშვილთა ხა-ნგრძლივი მუშაობა, მაგრამ მათი მომწვევი და

აგოლივი იუ იაობა, იაგოაი იათ იოთყევეგ და მოყვანი, მაინც ლენინი იყო და არა ჟორდანია ხოლო "გერმანელების შემდეგო" აგრძელე-ბს "სამშობლოს ხმა", "მენშევიკებმა სამაგი-ეროთ ინგლისელები მიიწვიესო". გამოდის, თითქოს, მენშევიკები და მათი ლიდერი ის ძათითქოს, მეხმევიკები და მათი ლიდერი ის მა-ლა.იყო, რომელიც მსოფლით ომის ორივე კო ალი(კიის ჯარებს თავის სურვილისამებრ განა გებდნენ და რომელსაც საჭიროდ დაინახავდ-ნენ იმას მოიწვევდნენ! "ეხლა ძალიან დაგვიანებულია კამათი მენშევიკური საქართველ დამოუკიდებლობის ნამდვილი ხასიათის შე ხებ; ეს კამათი თვითონ ისტორიულ მოვლენ თა მსვლელობამ გადაწყვიტა. იგი თვით რთველოს მშრომელებმა გადაწყვიტესო". აც-ხადებს "სამშობლოს ხმა" და დასძენს: "**შენ**შევიკურმა მთავრობამ თვით ბურკუაზიული რ საუბლიკის თვალსაზრისითაც ვერ მოაგვარ სამეურნეო მშენებლობის ვერც ერთი საკითხ და თავის ბატონობას ამყარებდა უცხო ხიშტ

ნათქვამია, ადამიანს რომ ღმერთი გაუწყ ნათქვაშია, ადაშიანს რომ დმერთი გაუყყე ება ჯერ ქკუას წაართმეესო. ამ დღეში უნდ იყოს "სამშობლოს ხმის" რედაქცია. ვისთვ იწერება და იბექდება მათი გაზეთი? შიგნი რეჟიმისაგან დამონებული ხალხისათვის, თ რეთ, უცხოეთში მათი აგენტებისათვის? მემთხვევაში მათი შრომა ხომ უბრალო შემთხვევაში მათი შრომა ხომ უბრალო წყლ-ის ნაყვაა. ვერ() შიგნით გაუბედავენ პასუხის გაცემას და ისტორიული ქეშმარიტების აღდ-გენას და არ(კ უცხოეთში მყოფ მათ აგენტების ინტერესში შედის ეს! თავისუფალი და დამოუ კიდებლად მოაზროვნე ქართველი კი იქ ტებ-დენციურად გაშუქებულ მოვლენებს ადვილ ად მისცემს სწორ განმარტებას

უპირველეს ყოვლისა არ არსებობს "მენ^დ ვიკური საქართველოს დამოუკიდებლობ არამედ იყო დამოუკიდებელი საქარ**თ**ველ რომლის ბედი გადაწყვიტა არა "საქართვე ოს მშრომელებმა, არამედ რუსულმა სამხ რო ძალამ და ამ სკითხის "გადაწყვეტაში" რო ძალაძ და ამ სკითხის "გადაუყეტა ძი ანაშაულოა, როგორც მუშა, ისე ერი და რი და ყოველი წოდების ქართველი, ვინაი ყველამ ერთნაირი. თავგანწირვით იძრძო 1921 წ. თებერვალში, უცხო.—რუსული მპყობელი ძალის წინააღმდეგ. მაშასადამე საკითხი გადუწყვეტია რუსის ჯარს დ ქართველოს მშრომელებს და ორმო საქართველო განიცდის რუსულ მძიმ

ტონობას და უსასტიკეს ექსპლოტაციას "თქვენ გავიწყდებათ, რომ ქართველმა ლხმა, რაც ინატრა და რისთვისაც იბრძოდა ყველაფერი მიიღო და იგი ეხლა ერთ-ერთი სახელოვანი და ბედნიერი ერია მთელ ქვეყანაზეო. ნუ თუ ამ გაზეთის რედაქცია იმდენათ უკულტურო და ველურია, რომ განაცხადოს, თითქოს, შეიძლება ისეთი ერის არსებობა, რო მელიც უცხო ბატონობას ნატრულობს და მითვის იბრძვის და როს დაიპყრობენ მაშინ ბედნოპორი ამარაში დნოპორი დასიქოლოგიის უკეთეს გა-ანიერია? მონური ფსიქოლოგიის უკეთეს გა-არმკლავნებას სხვა ვერვინ შესძლებს და ამაში არცველობა "სამშობლოს ხმის" რედაქციას რჩება. ქართველი ერის 4000 წლოვანი სახეოვანი ისტორია უცხო ბატონობისაგან ლოვადი ისტოოიი უცმო ბატოხოიისაგან და თვითმყოფობისათვის ბარძოლის დაუსტულებე ლი ჯაჭვია და "სამშობლოს ხმის" რედაქცი-აში გაბატონებული მონური ხული და ფსიქო-ლოგია უცხოა ქართველი ადამიანისავის. აქ საქმე გვაქვს ოროიდე მაწანწალასთან, რუსული იმპერიალიზმის დაქირავებულ აგენტებ-თან, რომლებიც ჩვენი სახელოვანი მეცნიერე-ბის სახელებს იყენებენ.

სავსებით ბუნებრივია, რომ 'მენშევიკურმა მთავრობამ თვით ბურკუაზიული თვალსაზრი სითაც ვერ მოაგვარა სამეურნეო მშენებლობ-ის ვერც ერთი საცითხი". თუ მთავრობა მენშე ვიკური, ე. ი. მარქსისტულ-სოციალისტური ვიკუოი, ე. ი. ბაოქსისტულ-სოციალისტუოი იყო, როგორ შეიძლება მას უსაყვედუროთ, თუ რატომ ვერ მოაგვარა სამეურნეთ საკითხი "მურჟუაზიული" თვალსაზრისით? ასქართვე-ლოს იმდროინდელ მთავრობას ჰქონდა თვისი "სოციალისტური" პროგრამა და, შეძლების ფარგლებში ცდილობდა მის განაღდებას. ვის შეუძლიან დაამტკიცოს, რომ რუსეთის

მიერ 1921 წ. თებერვალში საქართველოს ოკუ პაციის ერთი მიზეზთაგანი დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის სოციალისტურ-მა-რქსისტული პროგრამაც არ იყო?!

ოესისტული ამთავრობამ მეურნერბის ეერც ერთი საკითხი ვერ მოაგვარაო. უცნაური ლო-ლიკაა! საქართველოს მთავრობა იმიტომ ყოფი ლა დასაძრხი, რომ მან სამწელიწადში ეერ მო ახერხა "სამეურნეო საკითხების გადაწყვეტა"; ისიც ომისაგან დანგრეულ და გაჩანაგებულ პე რიოდში!. იმ ხანაში საქართველოს "კრიზისი" ამ ქვეყნიურ სამოთხედ ეჩვენებოდა არამარ-ტო რუსეთში უცხოელ მოგზაურებს, არამედ თეით რუსის ხალხსაც, მარტო ის რათა დირს, რომ საქართველოს არც ერთი შემთხვევა ში-შშილით სიკვდილის არ ახსოვს, რუსეთში კი არამც თუ ეს ჩვეულებრივი მოვლენა იყო, არამედ ადამიანის ხორცსაც სიამოვნებით მიარათედ ადამარია მორცბად მაისრებები მი-ირთმევდნენ და ძლიერები ნადირობდნენ სე-სტებზე როგორც ცხოველებზე! მაშ რა უკვი-რთ მოსკოვის აგენტებს, რომ ჩვენში იმ დროს სიმინდი იყო გამოულეველი და პურის ულე-ფა ერთნახევარი გირვანქით განსაზღვრული და ესეც მხოლოდ ქალაქებში.

დღეს, საბჭოთა "სამოთხის" 46 წლისთავზე მოსკოვი იმავე "გადაუწყვეტლობის" წინაშე არ სდგას? რატომ არაფერს ბრძანებს "სამშო

ბლოს ხმა", რომ რომ თვით მოსკუვნა 46 წ. განმავლობაში ვერ მოახერხა თავისი მოქალა-ქის პირველი და აუცილებელი მოთხოვნილე ბის დაკმაყოფილება და თუ არ თქვენგა აღებული ბურჟუაზიული ქვეყნები, ეს <mark>ზამთ</mark>ა რიც იმსხვერპლებდა მი<mark>ლიონებს.</mark>

რიც იმსხვერპლებდა მილიონებს.
"ქართველ ხალხს (რატომ არა ერს? ც. ს.)
აქვს თავისი სუვერენული სახელმწიფო. იგი
ნებაყოფლობით შეკავშირებულია სხვა მსაგგ. რესპუბლიკებთან და მათთან ძმურ კავშირში აშქნებს. კომუნისტურ საზოგადოებასო",
აცხალებს მოსკოვის ქართული სააგენტო. ჩვენ
წარმოგვიდგენია, რომ ქართველი ერი თავის
იდუმალ მისწრაფებებში მართლაც "ძმურ კავშირშია" რუსეთის მიერ დაპყრობილ სხვა
ერებთან და საერთო ძალითა ფიქრობენ რუსული მონობის უღლის გადაგდებას. მაგრამ
აქედან გამირიცხულია თვით რუსეთი, როგორც დმპკრობელი და მოძალადე. რც დმპყრობელი და მოძალადე.

(გაგრძელება იქნება)

ვ. სანგულია.

..... 66776M306 83639060.

ხრუშჩოვის შინა პარტიჟლი განწყობილე-ბა, კომუნისტურ პარტიათაშორისო ურთიერ-თობა ისეა გამწვავებული და მისი პირადი მდ-გომარერბა ისეა შერყეული, რომ ის ხან კას-ტრო-რუსის წვერზეა ჩამოკიდებული, ხან კა-დარის შკერდზეა მიბჯენილი; ახლა ხან კი მას დასჭირდა მარშალ ტიტოს კარზე მიდგომა და მუდარა: იხსნას გასაჭირიდან.

ტიტო-ხრუშჩოვის შეხვედრა არ არის პირვე ლი და არც უკანასკნელი იქნება. ინიციატივა ყოველთვის ხრუშჩოვიდან მომდინარეობს ფა-რული მიზანი.— იუგოსლავიის სოციალისტ-ურ ბანაკში დაბრუნება.—რადგან ამ კამად შე უძლებელ და განუხორციელებელ ილუზიად რჩება, ამიტომ ახლა ტიტოს სხვაგვარი, უფრო ოიესა, ამიტოს აღმლა ტუტოს ასქავებოს, უფვის პრაქტიკული გამოკენება აქვს განზრახული ხრუშჩოვს, უფრო შორეულად, შემოვლითი გზით არის ეს გამიზნული, როგორც ცნობი-ლია, ტიტო, ერთ-ერით ითისანი და ხელმძლ ვანელია "მესამე მსოფლიოსი", იმავ "მესამე ის", ან ნეიტრალურ სახელმწიფოთა ბლოკის, სადაც ის დიდი გავლენით და ავტორი-ტეტით სარგებლობს და ჩინეთის მოსალოდნელი ჩამოშორებით, ხრუშჩოვს სურს, ეს დანა-კლისი ნეიტრალური ქვეყნებით აინაზღაუროს და კაპიტალისტურ ჰაახელმწიფოებს მშვიდობიან თანაარსებობის ჭიდილში დაუპირდაპი-

ის ერთსულოვნება, რომელიც გარეგნულად სოციალისტურ ბანაქში სუფევდა და რომელ-იც ახლა მთელი მსოფლიოს თვალ წინ იშლე-ბა და ინგრევა, უფრო მოჩვენებით, ხელოვნ-ურ ცნთუზიაზმის შედეგი იყო, ვიდრე სპონტა-

"ᲠᲣᲡᲗᲐᲕᲔᲚᲘᲐᲜᲐᲡ" ᲔᲞᲘᲚᲝᲒᲘᲡ **ᲒᲐ**ᲛᲝ

(განსაცვიფრებელი დამთხვევანი) "მგოსანი ქალი ბორენა"

ჩვენი მცხოვანი, დაუღალავი მკვლევარი და მეცნიერი პ. ინგოროყვა, მრავალ წელთა "შე-მდგომ, კიდევ უბრუნდება საქართველოს სია-მაყის, "მოთა რუსთაველის გენიალურ "ვეფს-ის ტყაოსნის" საკითხებს. კერძოდ, მისი ავტორის ვინაობას და, გზა და გზა მრავალ საინტე-რესო პრობლემებს დიდის ერუდიციით და უფ რო მეტის ენტუზიაზმით დამაჯერებლად არ-

ჯერ კიდევ დიდმა მკვლევარმა და მეცნი-ერმა აკად. ნ. მარმა აღნიშნა, "რომ არ იცნობს არც ერთ გამოკვლევას (შრომას), რომელიც აოც ერთ გამოკვლევას (მოომას), რომელიც ასეთის სისრულით არკვედეს საკითხს "ვეფ-ხის ტყაოსნისას", როგორც ეს გაშუქებულია "რუსთაველიანაში" (პ. ინგოროყვასი). (უწყ-სამეცნ. აკად. 1927 წ. 361-368).
ეს შრომა, რომელიც "რუსთაველიანას" სა-თაურით პ. ინგოროყვას 1926 წ. გამოპქვეყნა,

თაუოით ა. იგგოლყვას 1920 წ. გასოაყვეყსა, ნამდეგილ ჩევილუციად იქცა იმ დროში და დიდი გამოხმაურება ჰპოვა.

გერ ვიტყვით, რომ ეს გამოხმაურება ერთ-სულოვანი ყოფილიყოს. ბეგრ აღფრთიანება-სთან, ბეგრი "მწარე"-ც წარმოითქვა მკვლევა-რის მისამართით და ზოგი იმდენად მწარე. რომ, მაშინ კიდევ ახალგაზრდა

ორმა ჭრილობად ჩასწვდა გულში. მაგრამ შკვლევარის სასახელოდ უნდა ვა-ღიაროთ, რომ მან ამ "განქიქებას და კილვას" სტოიკურის სიმაღლიდან, დინჯად უთვალთვა ლა, თავისი მუშაობა ოდნავ არ შვანელა და მაგისტრალური ხაზის გასამართლებელი საბუ თების ძიებანი ძველ ძეგლებში და წყარომბ ში დინჯად განაგრძო.

"რუსთველიანას" ირგვლივ კი დიდი, საინ-ტერესო მსჯელობა და კამათი დაიწყო და ავ-ტორის დამსახურებაც, სხვათა შორის იმაში

გამოიხატა, რომ "ვეფხის ტყაოსნის" პრობლე-მები და მისი შესწავლა მეცნიერლად და ფა-რთოდ გაშალა. ამის შორეული ტალღები უც-ცოეთსაც მოასქდა და ქართულ ემიგრაციის მკ ვლევარნიც საინტერესოდ აამეტყველა. ბევრი რამ ამ პრობლემებიდან, რაც მკვლევარმა პ. ინგოროყვამ ჯერ კიდევ 1922 წ. მოხს სახით ქართველ მწერლებს გადაუშალ რაც მაშინვე "ეპოქალურ" მოვლენად ეს, და ეს სხვა ასპეკტით ვლინდება... და ლევარიც (ყველა ამათ ძველი დაზეჯიიე ჩვენის აზრით) დღეს ვეღარ ეკიდება. ამრ ვერ დავფარავთ, ზოგი "პლასტები" "რუ გერ დავფარავთ, ხოგი "ალასტები "ოუ ულიანადან" დღესაც ისევ სადაოდ და სა; მანოდ რჩებიან. ამ კითხვათა რიგი, უწინ-ყოვლისა, რჩებიან კითხვები "შოთას ყუპ ბისა", (კუპარობისა). მისი და ლაშა ვით მანიქეველობისა და ამასთან დაკავშირე "რინდიმანობისა", საერთოდ საქართველო "ოიიდიიითითისა. ასეოთოდ საქართველო სა მეფო კარზე მეცამეტე საუკუნეში მანიქევე-ლობის გაძლიერებისა და მის შედეგად (თამარ ის მეფობის მეორე პერიოდში მომხდარ რელი გიურ გარდატეხის გამო) შოთას დევნილობი-სა. (თითქოს მან სამშობლოც დასტოვა და "ვე ფხისტყაოსანი" მას დევნილობაში დაეწერ აი, ყველა ეს კითხვები დღესაც რჩებიან, ან უკეთ რომ ვსთქვათ, ის

ნობლად შეარყიეს ჩვენმა მეცნიერებმა და ნსაკუთრებით აკად. კ. კეკელიძის და ზ. ლიშვილის მკაცრმა შეტევებმა.

მაგრამ ყველაფერი ეს იყო მარტო "ფონი "კაზმულობა" იმ მთავარ მაგისტრალურ გზ რომელიც გამართა, გაჰკაფა, დაუღალ შრომით, ცოდნით, ოსტატურად და ხელოვ ბითი აღგზნებით მეცნიერმა პ. ინგოროყ ამისთვის მან უექველად დაფნის გვირგვ დაიმსახურა. მან გაგვიცოცხლა, ბურუსი და ქაოსიდან გამოიტანა ჩვენი დიდების,

ამაყო წარსულის ძეგლი. პიროვნება "ვეფხის ტყოსანის" შემოქმედისა და მისი გზა. დღეიდან ჩვენ აღარ მივეცემით ათასსგვარ

ამოცანებს შოთას ეპოქის და მისი ვინაობის შესახებ. ბვრად უფრო ახალ დროის, შექსპირის, ამ მსოფლიო გენიალობის სიმბოლოს ვი-ნაობა ვერ იქმნა დადგენილი და დღემდე გრძელდება დავა მისი სადაურობის ირგვლივ... ქართველობასაც ხომ საუკუნოებით თავსატეხად გაზღომოდა ამგვარივე კითხვა—მისი ერო ვნული გენიის, შოთას რაობისა და სადაურო-ბისა და იქამდე, რომ "ვეფხის ყტაოსნის" ავტორის ნამდვილი სახელიც კი სადაოთ გაგვი-ხადეს... ესეც არ გვაკმარეს: მისი შ0მოქმ0დ0-ბითი ეპოქა ხან მე-14 და ხან მე-15 ს. გადმოგ ვიტანეს და მგოსნის აჩრდილს მთლიანად გან გვაშორეს... არც ეს იკმარეს და ჩვენი გენი უბრალო "მთარგმენალადაც" კი დაიყებნეს. მაგრამ სიმართლემ და "კეთილმა" საბოლოოდ "სძლია ბოროტსა" და არსება მისი კვლავ უკ-

3. ინგოროყვას მთავარი დებულებანი, რაც მან "რუსთაველიანა"-ში წამოაყენა, შეიძლება ითქვას, დღეს მყარ საძირკველზე შემდგარან და ახალის მონაცემების ანალიზით ურყევ ად ქცეულან. ბურუსი შოთას ვინაობის ირგვლივ განიფანტა და მისი სახეობა მთელის სი-დიადით გამობრწყინდა.

წელს ჟურ. "მანთობის" ხუთ ნუმერში გამ-ოქვეყნდა ჩვენი მეცნიერის ვრცელი გამოკვლ-ევა "რუსთაველიანა"ს ეპილოგი, რაიც დიდის ინტერესით ჟითხება და მრავალ ახალ მონაც-ემOბს გვაწვდის, რათა უფრო დამაჯერებელი გახადოს ამ 40 წლის წინად წამოყენმბული დებულებანი.

დეიულეიანი. კიმეორებთ, ეს ნარკვევი მრავალის მხრივ არის საყურადღებო და ბევრ რამეში ამართლე ბენ პ. ინგოროყვას პირდაპირ აღგზნებულ "მგ ოსნურ" მიდგომას ისტორიულ პრობლემები-სადმი. მე არ შემიძლიან გულგრილად და ცი-

ვის ანალიზით მივუდგე მის მად<mark>ლიან ნარკვე-</mark> ვებს. აქ არის არა მარტო ანალიზი, გადაშლა ყაროების და ძეგლებისა, არამედ მაი აზევებული ამეტყველმბა. მს მიდგოარული, ამუქელი საქეთვეგი ამა. ანდე-მა, ეს უნარი და ალლო ავტორისა უექველდა განაპირობებს მის ნაწერებს და მათში ხედავ და იგრძნობ უხვად ჩაღგრილ მადლს მაძიებე-ლისას, მის დიდ სიყვარულს... აი, ამდენ წელთა შემდგომ, "აპ5 წლის შემ-

აი, ასღეს წელია "მემდგოძ, "ან წლის "მემ-დეგ ჩეენ დიდი მღელვარებით ისევ ვიღებთ კა ლამს "რუსთაველიანა"ს ებილოგის დასაწერ-აღი". გვაუწყებს ავტორი ახალ ნარკვევის და საწყისში და ეს "დიდი მღელვარება" გასდეც ბოლომდე ამ ერცელ ნარკვევს, რომლის ყო-ველი გვერდი და სტრიქონი ნამდვილი "შემო-

ველი გვეორი, ათრიოლებით არის გაშუქებული.
ეს მისი "დიდი აღელვება" გამოიწეია იმან,
რომ "იერუსალიმიდან მიღებულ იქმნა დიდი
მნიშვნელობის ახალი მასალები, რომელთაც დაადასტურეს "რუსთაველიანაში" წამოყენე-ბული დებულება, რომ პოეტი შოთა რუსთა-ველი, ავტორი "ვეფხის ტყაოსნისა" არის Gნბილი ისტორიული მოღვაწე მე-12—13 საუკუნეთა, შოთა, ჰერეთის ბაგრატიონი, ერისთკუნესია, მოთავ აქრეთისა და რუსთავისა, იგივე ავთ-ერისთველი". როგორც ვიცით აკად. აკ "შანი-ძის, გ. წერეთლის და ი. აბაშიძის ექსპედიციის შედეგად 1960 წ. საქართველოში შემოტანილ ქმნმა ახალი საბუთები და ყველაზე ადრე ში თას პორტრეტის პირი იერუსალიმის "ჯვარის მონასტრიდან", რამაც უფრო მეტი შუქი მოჰფინა პ. ინგოროყვას მიერ აღრე წამოყენებულ დებულებებს და აი, ამან მეტის აღტაცებით და გამბედაობით დააწერინა თავისი "რუსთაგელიანა"ს ეპილოგი. ამ ეპილოგში აღძრულ ძველსა და ზოგ ახალ პრობლემებს ჩვენ კვლ-ავ დაუბრუნდებით, მაგრამ ამჟამად გვინდა მხ ოლოდ ერთ ნაკვეთს შევეხოთ ამ "ეპილოგიდ ან", ნაკვეთს, რასაც, თითქოს პირდაპირი კავშირი არა აქვს 1960 წ. იერუსალიმიდან ჩამო

DANIO DE SANA

ნური, სოციალისტურ ერთა შორის ნებაყოფლობითი ურთიერთობა. სოციალიზმის იცეოლობებს ეგონათ, მხოლოდ და მხოლოდ ცაპიტალისტური სამყაროა დაავადებული შინაგნი წინააღმდეგობით, რაც ეკონომიურ ნიადაგზეა აღმოცენებული და რაც კაპიტალისტური მწყობრის მოსპობით უნდა დამთავრდეს.
ჰარმონიული, წინააღმდეგობათა "მეუცველი,
ახალი კომუნისტური წყობილების დაფლემნებით, როგორც ახლა ირქვევა კომუნიზმიც კაპიტალიზმზე არა ნაკლებ იღრწნება და ფერ
იცილებს, მით უფრო ვერ სპობს, შინაგან წინააღმდეგობას, ურთიერთ უთანმოებას. ზმრად მკატრ დაპირდაპირებას, რაც უმართებულოდ იდეოლოგიურ დავად არის გასაღებულოდ იდეოლოგიურ დაფად არის გასაღებულო, რათა აშკარა მტრული დამოკიდებულება
შენიდბული, დაფარული დარჩეს. სოციალიზმას მოწონაალმდეგებს, ასეთი ჰარმონიული.
უკონფლიკტო, წინააღმდეგობათ შეუცველი
სზოგადოება შეუძლებელ უტოპიად ეჩვენებოდათ. სოციალისტურ სახელმწოფოთ არსებობის ათეულ წლების პრაქტიკამ დაამტკიცა,
რომ ამ შინაგან წინააღმდეგობათა სენით არა
ნაკლებ არის შეპყრობილი მათი პარტიული
და ჰოლიტიკურ-სახელმწოფოებრივი ურთიერთობა, როგორც კკონომიურ, ისე იდეოლოგი
იურ სფეგროში.

რუსეთში ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯეებას მოყვა განთავისუფლებულ ერების ხელახლად დაპყრობა და შიგ ძალით საბქოთა რეჟიმის დამყარება. გაბატონებულ იდეოლოგიურ მოძღვრებად მარქსიზმ-ლენინიზმი გამოცხადდა. ამ ისტორიულ ფაქტიდ ხელმძღვანელობა, პეგემონია რუსი კომუნისტების. (ანუ მოსკოვის, როგორც რევოლუციის ცენტრის) უნდა ყოფილიყო. ყველა მათ უსიტყვოდ უნდა დამორჩილებოდა. პირველი წინააღმდეგობა, ოპოზიცია მაინც ქართველ. კომუნისტებიდან შეიმართა, რომელთაც არ ცვნეს კრიმლის ბატონიბა. "მინაგან დამოუკიდებლობისათვის ამ ბრძოლას ისტორიაში ეწოდება ნაციონალური გადახრა, უკლონიზმი. შემდეგ ეს მოძრაობა ფართოდ გავრცელდა საბქოთა კავშირის ყველა დაჰყრობილ ერებში.

ფინათაც, პარტიის შიგნით, ყოველთვის არსებობდა ოპოზიცია პარტიის მეტის-მეტი ცენტრალისტური წყობის გამო, რაც იწვევდა ნაციონალურ უმცირესობათა უქმაყოფილებას, მაგრამ ყველა ეს დროებით, გარდამავალ მოვლენად მიაჩნდათ, ხოლო ხელისუფლების სათავეში მოქცევის შემდეგ კი მუდმივ დაკანონებულ მოვლენად გადიქცა. მეორე მსოფლო ომის შემდეგ, როცა სოციალიზმის საზღვრები ძალზე გაფართოვდა, გაგანიერდა, სტალინის იმპერიალისტური პოლიტიკს წყალობით; ბეფჩმა ერმა დაკარგა ეროვნული თავისუფლება, სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა და საბჭოთა კავშირის მონობის უღელ ქვეშ მოექცა; საოკუპაციო ჯარების შიშით და ტერორით. ცეცხლით და მახვილით, დამყარდა საბპოთა წყობილება. უბეშ ძალას ყველა დაემორჩილა, ერთის გარდა, ეს იყო მარშალი ტიტო. მარედი არ მთიბარა სტალინის წინაშე. ეს იმ ფროს დიდ გამბედაობაში ჩავიულა ტიტოს. მაშინ ის გადაურჩა ყოვლის შემძლე, საბჭოთა ვრცელი იმპერიის მპყრობელ—სტალინის რისხვას, სწორედ თავისუფალ მსოფლიოს და ამე ზიკის დახმარებით.

სტალინის სიკვდილის შემდეგ კრემლს ხრუშჩოვი დაეპატრონა და მდგომარეობაც ოდნავ
შეიცვალა ტიტოს სასარგებლოდ. პარტიის ყრ
ილობამ (20 ყრილობა) ხრუ შჩოვის წინადადებით მიიღო გადაწყვეტილება, რომლითაც ყოველ ერს მიეცა უფლება მარქსიზმ-ლენინიზმის საფუძველზე, ნებაკოფლობით გერჩია სოციალიზმისკენ სავალი საკუთარი გზა. ამასვე
დაერთო სტალინის პიროვნების კულტის დაგმობა, ამას ზედ მოჰყვა სოციალისტური ბანაკის ამბოხება, არა მარტო სტალინის კულტის
წინააღმდეგ, არამედ მთლინად სბჭოთა კავშირის, მოძალებულ რუსული ნაციონალიზმის
და თვით კრემლის ჰეგემონიის წინააღმდეგა,
ჯერ ხრუშჩოვმა, სტალინის მიბაძვით, დაივირეა პარტიის ყრილობის დადგენილება და წინანდელ მდგომარეობის დასაბრუნებლად თვითინაც ძალადობას მიმართა. ეს პირველი შემთხვევა იყო, რომ ორ კომუნისტურ სახელმწი
ფოთა შორის სისხლი დაიღვარა და წინააღმფოთა შორის სისხლი დაიღვარა და წინააღშ-

გოიაც დაილულ იქიია.
ხრუშჩოვს არც შემდეგ დაუკლია ცდა ტიტოსთან მოსარიგებლად, ის თვითონაც ხშირად ხვდებოდა, ან და უგზავნიდა თავის ახლო
თანამშრომლებს (კუკოვი, გრომიკო, ბრუქნევი და სხ.) მოსალაპარაკებლად, ერთ-ერთ შეხვედრისას (1955 წ.) ხრუშჩოემა ყველა უთაანმოება და უსიამოვნება სტალინს და ბერიას
გადააბრალა, მაგრამ მაინც ვერ შესძლო ტიტოს გულის მოგება, რადგან ტიტომ იცოდა,
რომ ნიკიტასაც თავის წვლილი ჰქონდა შეტა-

უნგრეთის აჯანყების შემდეგ, ხრუშჩოვმა კვლავ ინახულა ტიტო, რომ მისთვის დახმარება ეთხოვა, როგორც ეროვნული კრმუნიზმის მოძრაობის ბელადისათვის, რათა მისი საშუალებით გადაერჩინა სახალხო დემოკრატიული სახელშწიფოთა დაშლა და ჩამოშორება. ხანგამოშვებით ვერც ხრუშჩოვი იშორებდა

ანგამოშვებით ვერც ხრუშჩოვი იშორებდა თავიდან კონფლიქტს იუგოსლავიასთან: 1961 წ. ურთიერთ დამოკოდებულება საბჭოთა კავშირისა და ბელგრად შორის საქმაოდ დაძაბული იყო. მოსკრვის პარტიის ხელმძღეანელნი უფრო მეტად ხრუშჩოვი. მკავრად აკრიტიკიბდნენ და მიუღებლად მიაჩნდათ. იუგოსლაას კომუნისტურ ლიგის მიერ ახლად მიღ-

ᲤᲘᲥᲠᲔᲑᲘ ᲬᲐᲛᲔᲑᲣᲚ ᲓᲔᲓᲝᲤᲐᲚ ᲥᲔᲗᲔᲕᲐᲜᲖᲔ.

(ერთი წიგნის გამო)

წელს, 13 (26) საქტემბერს, შესრულდა 339 წელი მას შემდეგ, რაც ჩვენი სასიქადულო სასიება, დედოფალი ქთიევანი, ქართველი ერის მტრემა შირაზში საშინელი წამებით მოჰკლეს...

ამ "ღვაწლ მრავალსა და სამგზის სანატრელს, დედათა შორის ახოვანს, დედოფალს და მოწამეს, ყველად ქებულ ქეთევანს", როგორც მას "ქართლის ცხოვრება" უწოდებს, დღემღეშეუწყვეტლად და განუხრელად ადიდებს ქართული ეკლესია; 1963 წელსაც "საქართველის ეკლესიას კალენდარში", რომელიც სრუ ლიად საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის, ეფრემ მეორეს პასუხისმგებლობით გამოუციათ, ვკითხულობთ: "13 (26) საქართველოს მნა თობისა, კახეთის დედოფლისა ქეთევანისა (1624 წ.) მისი ნაწილები დასაფლავებულია ალავერდის ტაძრის ტრაპეზის ქვეშ".

ეს ჩემი წერილიც უშთავრესად. ქეთევან დედოფალს შეეხება; მაგრამ ჩვენ იმდენათ ვერ გავკადნიერდებით, რომ ამ კამად — დიდი მოწამის და საქართველოს მნათობის" ცხოერების და დვაწლის ვრცელი აღწერა ვიკისრ-

ამას სხვა სამზადისი და მუშაობა უნდა უძ-

ეს წერილი, უკეთ რომ ვთქვათ —ფიქრები" გამოიწვია საქართველოდან მიღებულ ერთის წიგნის წაკითხვამ; წიგნის, რომელიც 1945 წ. გამოუციათ და რომელიც უმთავრესად ჩვენს სათავეანებელ, წამებულ დედოფალს, ქეთევანს შეეხება.

უნდა გამოვტყდე,—ცოტა იჭვით, უხალისოდ და უნდობლად ავიღე ხელთ ეს პატარა ზომის წიგნი, რომელიც ჩემმა კეთილის მყო-

ბული პროგრამა, როგორც არა, მარქსისტულლენინური. ამ იდეოლოგიურ ცხარე პაექრობას დიდი ზეგავლენა ჰქონდა სახელმწიფო ურ ბას დიდი ზეგავლი შატნდა ი კონომიორ

თიერთობაზეც: აღგილი ჰქონდა ეკონომიურ რესიებს, სავაჭრო გაცვლის შეწყვეტ \\
დიპლომატიურ ურთიერთობის გამწვავებას და სსქა სულ რამოდენიმე ხნის შემდეგ, სრულიას მოულოდნელად. კვლავ განახლდა და გაცხოცელდა პოლიტიკურ დიპლომატიური შეხვედრები, რასაც მოჰყვა მარშალ ტიტოს მოსკოვში მოგზაურობა და განსაკუთრებული ზეიმით, პატივით და დიდებით კრემლის დარბაზში მიღება.

(გაგრძელება იქნება).

b. Johnstody.

ფელმა ქალმა თბილისიდან მიფეშქაშა და თან მომწერა: "წაიკითხეთ და დარწმუნდებით. რომ დღესაც ქართველი მწერალი ქალები მველ, სახელოვან ტრაიდიციას მისდევენ და მტ ქიცედ იცავენო". მაგრამ თავიდანვე ორი გა-რემოება უშლიდა ხელს ამ წიგნისადმი ჩემს "ქმთილგანწყობილებას" ერთი ის, რომ ამ მწე "კეთილგანწყობილებას" ერთი ის, რომ ამ მწე რალ ქალს, წიგნის ავტორს, არ ვიცნობდი, მე ორე მიზეზი კი თვით წიგნის გარეგნიზი აყო. უფერული, ცუდ ყდაში, თითქოს "შიშისაგან გაფითრებული", მდარე ქაღალდზე, უგემურ-რად და ულაზათოდ გამოცემული; წიგნს ახლ-და ავტორის სრულიად მკრთალი სურათები. ამავე დროს, სათაურიც ცოტა უცნაური: "ლი ტერატურული მედალიონები". ასეთი იყო ჩემი პირველი შთაბექდილება, როდესაც წიგნი ავიღე და გადავფურცლე, მაგრამ... და აი სწორედ ეს "მაგრამ"-აა, რომ სწრაფად მაღე ინებს კალამს, რათა ჩემი უნებლიე შეცდ ეიბები მოვინანიო და ყველას ვაუწყო, რომ ამ მკრთალ და ფერწასულ წიგნიდან უექველად ფალსაჩინო ნიქის პატიოსანი ახალგაზრდა. მჩქეფარე და აღგზნებით სავსე, მშვენიერი სა ხე გამოიყურება და თუ უფრო დაკვირვებით დააცქერდებით ამ მწერალი ქალის ნატიფს, ეაის კალის სახეს, მისი სევდით სავსე თვალების მლიმარე სახეს, მისი სევდით სავსე თვალების უკან უცნაურ იერს შეამჩნევთ... თითქოს ისიი წინასწარ გრძნობენ, რომ განცდები, "ჩა ნაფიქრი და ათვისებული" ბევრია, ბევრია სა-თქმელი და გასამხელი, მაგრამ მისი ცხოვრეაის კზა კი ასე მოკლე. თიექოს მას ულმობე-ლი სენი შესდგომია და უკვე ღრონის მისი ს0 ცოცხლის ნორჩ ფოთოლს, რომელს საცაა ძირში მოსწყვეტს... და როდესაც მის "ლიტერა-ტურულ მედალიონებში" დაკვირვებით ჩაიხე-

ტურულ მედალიონებში" დაკვირვებით ჩაიხედავთ. იქ იპოვით უმთაკრესად.— "ნაკვითებს", "ფრაგშენტებს" რის გაშლა და დამთავრება მას სწყუროდა და რაც მან ჩვენ ასე დაგვაკლო მეც უზომოდ ვწუხვარ ამ ავტორის, ქეთევან ირემაის, ასე უწყალოდ დაღუშვას. ავტორის, რომელმან მხოლოდ 33 წ. იცხოვრა და ვერ მოასწრო თავისი ალგზნებული ნიქის გაშლა, თუმცა უნივერსიტეტის დამთავრებისთა ნავე შეუდგა დაძაბულ ლიტერეტურულ მუშათაბას, მაგრამ უმთავრესად დუწაფა უცხო ენებიდან თარგმანებს. ალბად ამიტიქ დარჩა დაუმთავრებელი თავისი ყველაზე საინტერესო ისტორიული რომანი შესანიშნავ ქართველ ქალზე. საქართველოს ღირსებისათვის წამებულ ქეთივან დედოფალზე...

მწერალი ქეთევან ირემაძე მართლაც იშვიათი გაქანების ხელოვანი ყოფილა და პოეტყადემიკოს გ. ლეონიძეს სამართლიანად ჟთქ-

ტანილ მასალებთან, მაგრამ განსაცვიფრებლად ემთხვევიან ყველა ამ მონაცემებს და უფრო მეტის რელიეფობით გამოავლენენ აქამდე ბურუსში გახვეულ შოთას ბიოგრაფიას.

ეს ნაკვეთი არ გამომდინარეიბს არც საისტორიო წყაროებიდან, და კერძოდ, "კამთა აღმწერელობიდან" რაც მე-14 ს. შუა წლებს ეკუთნის). არც "ეთგის ტყაოსნის" პროლოგ ეპილოგიდან, არც პოემის რომელიმმ რეალი-ებიდან, არამედ იმ ძეგლებიდან და ძველ წყაროთა ფრაგმენტებიდან, რომელთა მოძიებამ და ანალიზმმა მკვლევარი დამოუკიდებლივ ახალ აღმოჩენამდე მიიყვანა და აქ მან შესძლო ჩვენი დოტერატურის ისტორიიდან ერთი უცნობი მგოსანი ქალის. ბორენას ვინაობის ამოშიფრვა და მისი შემოქმედების სრულიად ახალ ასპეკტში გაშუქება. სხვადასხვა მატერიალურ ძეგლების და ზოგ მხვდურ რეალიების შესწავლით პ. ინგოროყვამ ეს მგოსანი ქალი დაუკავშირა ჰერეთის ბაგრატიონებს და სროლიად ექვმიუტანელად დაადგინა, რომ ეს შესსწიშნავი ქალი, მგოსანი ბორენა ყოფილა შო თას ძმის, ტბელი ბაგრატიონის ასული და მეუღლე ნათელი და დიდი ისტორიული პიროვ-ნებისა, ცოტნე დადიანისა.

მგოსანი ქალის ბორენას ნაწარმოებთავან ჩვენამდე თუმცა მხოლოდ ერთ იამბიკოს მოუღწევია (და ისიც სრულიად "მემთხვევით) გაგრამ უნდა ვიფიქროთ, რომ ამ მადილ ხელო ვნებით შედგენილ იამბიკოს ავტორს. ისეთ თჯახიდან გამოსულს, სადაც იშლებოდა და ყვაოდა დიდებული "მოთა, სხვა, არა ნაკლებ ლირსების მემკვიდრეობაც, უნდა და"მთენო და. მაგრამ ჟამთა ძნელბედობაშ, იმ ქარიშმალმა და რისხვამ, რაე საქართველოს მეცამეტე სუყუნის ოცდაათწლებიდან მონგოლთა ბატონობის "მედგათ თავს დაატყდა, ყოველივე ეს განაქრო და გაანიავა. ისე, როგორც მრავალი "მესანაქტო და გაანიავა. ისე, როგორც მრავალი "მესანი"მნავი, ლიტერატურის უნიკალური

სხვა ძეგლები და ისე, როგორც "შოთას სხვა ნა წარმოებნი, რომელთა "შორის ინგოროყვას გამოკვლევით (და ზოგ სხვა მკვლევართა მითი თებითაც) პოემა "იოსებ და ასენეთ" და პოემა "ქებანი" (იხ. "რუსთაველიანა")

დასახელებული ფრაგმენტი (იამბიკო) მგოსან ბორენას შემოქმედებისა სასწაულით გადაურჩა ჟამთა სიავეს და მხოლოდ იმიტომ. რომ ის წარწერილი იყო ელ თას შესანიშნავის ხელოვნებით შესრულებულ ხატზე, რომელიც დაკული იყო სვანეთში.

ბორენას ეს ლექსი პირველად ამოიკითხა ხატზი პრ. ალ. ხახანაშვილმა და აზრი გამოათ ქვა, რომ შესაძლოა ეს ბორენა იყოს "დედოფალი ბორენა", რომელიც ცხოვრობდა მე-11 საუკუნეში და იყო მიულლე მეფე ბაგრატ მე-თთხესი (1027-1074). როგორც ეს ხშირად ხდ ება და რასაც პ .ინგოროყვა სამართლიანად აღნიშნავს, ამ შეცდომამ საბედისწერო როლი ითამაშა შოთას ძმის, ტბელის ასულის, ბორა-ნას ვინაობის გამორკვევაში: ყველა შემდგომ-მა ძველი ქართული ჰიმნოგრაფიის და საერ-თოდ მწერლობის მკვლევარებმა ამ იამბაკოს ატორიდ, ავტორიტეტულად მიიჩნიეს ბორენა, დედოფალი მე-11 საუკუნისა. აკად. კ. კეკელიძე (ქართული ლიტერატურის ისტორიაში, წიგ. პირველი, გვ. 561) ა ბარამიქ (ძველი ქართული ლიტერ. მეხუთე-მეთვრამეტეს. წიგ. პირველი, გვ. 182) და დანარჩენი ისტორიკოსები ჩვენი ლიტერატურისა გადაქრით იმეორებენ სახანაშვილის პიპოტეზას და ამით

რწერიდან, რომელიც ბაგრატ მეოთხის მეულლეს, ბორენას ეკუთვნისო და სხ., (იხ. იქვე). აქ სტერეოტიპიულად განმეორდა ის არევდარევა, რაც თავის დროზე მოჰყვა პრ. ა. ცა-

მბიკოში შექრილა, შეიძლება ხალხური პოეზიის ზეგავლენითაც, ნამდვილი, გამართული რითმა, ეს ჩანს სცანეთის ერთ-ერთ ხატის წაგარელის მიერ შეცდომით ამოკითხულ იერუსალიმის ცნობილ შოთას პორტრეტის წარწერას, როცა ა. ცაგარელმა 1883 წ. ჯვარის მონასტერი მოიხილა. მაშინ წ. ჩუბინაშვილის და ა. ცაგარელის მიერ შეცდომით გადმოლებული წარწერა ხომ ამდენ გაუგებრობას იწვევდა, ვიდრე ეხლახან, 1960 წლის ექსპედიციამ სწო რი პირი არ მოგვაწოდა პოთას პორტრეტის წარწერისა.

1931 წ. სვანეთში "ყოფილა სამეცნიერო ექსპედიცია(პ. ინგოროყვა, გ. ჩუბინაშვილი და სვ. ყაუხჩიშვილი) და პ. ინგოროყვას გადაულია ხატზე წარწერილი ლექსი მგოსან ბორენასი და მეცნიერთა დეტალურ რკვევას დაუღგენია, რომ პალეოგრაფიულად ეს ძეგლი ექვ მიუტანლად მეცამეტე ს. ეკუთვნის. "რაკი წარწერის თარიღი", ამბობს პ. ინგო-

"რაკი წარწერის თარილი", ამბობს პ. ინგოროყვა, "გადმოდის მეცამეტი საუკუნეში, ამ ლუქსის ავტორად უნდა ვიცნათ არა დედოფალი ბორენა მე-11 საუკუნისა, არამედ დედოფალი ბორენა მე-13 საუკუნისა, რომელიც

ცოტნე დადიანის მეჟღლე იყო".

ეს ხატი, რომელზედაც ბორენას ლექსია წარწერილი, მოხვედრილა ოდიშში, ცოტნე დადიანის საოჯახო ეკლესიაში და შემდეგ ის კადაჟსვენებიათ სვანეთში, ლენჯერში. (სვანეთი იმ დროს ოდიშის საერისთავთ-ერისთავოში შედიოდა). ეს არის ხატი მარიამ ღვთისშშობლისა, რომელიც დღეს საქართველოს ხელო
ვნების მუზეუმის ფონდში ინახება.

აი, ამ ძველი და შესანიშნავი ხატის ამბავთან დაკავშირებით ირკვევა ჰერეთის ერისთავთ-ერისთავის გრიგოლის, დიდი შოთას მამის, ოჯახური ურთიერთობა ოდიშის ერისთავთ-ერისთავ შერგილთან (ცოტნე დადიანის მამასთან).

როგორც პ. ინგოროყვამ დაადგინა ჰერეთის ბაგრატიონს, ერისთავთ-ერისთავს გრიგოლ შესამეს, ასათისძეს ჰყოლია ორი ვაჟი: შოთა მგოსანი და ტბელი. ტბელის (სახელია) ვინაობა ნათელი გახდა მას შემდეგ, რაც ჩვენმა დიდმა მეცნიერმა ი. ჯავახიშვილმა 1923წ. აომო
აჩინა თამარ მეფის ახალი, მესამე, ისტორიკოსი ბასილი ეზითმოძლვარი და მისი მატიანე
კრიტიკულად შეისწავლა. (იხ. უნივერსიტეტის მოამბე წვა. მესამე). როგორც იერუსალიმის საალაპე მატიანეებიდან ვიცით, შოთა ორჯერ არის მოხსენებული საალაპე წიგნებში,
როგორც "მეჭურკლი უხლეცის" (ფინანსთა
მინისტრი). ამასვე ადასტურებს "ჟამთა აღმწე
რელის" მემატიანე, საიდანაც ირკვევა. რომ
შოთა კოფილა უფროსი ვაჟი გრიგოლისა და
მასზე "წესისამებრ ოჯახისა" უნდა გადასულიყო ჰერეთის ერისთავთ-ერისთავობა და შემ-

დეგ მექურქლეთ უხუცესობა.

ხოლო რა თანამდებობა ექბირა "მოთას უნცროს ძმას ტბელს, მამას მგოსანი ქალის ბორენასი? გი ყოფილი მონაპირე სპასპეტი (მხედართ მთავარი) პერეთის სერისთაფოსი. როგორც გვიმოწმებს მემატიანე ბასილი ეზთსმოძღვარი, ის გვაუწყებს, რომ "ქუემოთ ნაპირის
(პერეთის) კერძ—(იცავდნენ) გრიგოლის ძენი, უფროსლა ტბელი... რომელთა შიშითა განბას და ბარდავს ყრმა მცარე ვერ აუტირდებო
და დედასა და ვერცა თურქნი იორის პირსა და
მტკვრისა პირსა აწყენდეს" (ქართლის ——ბა
მტკვრისა პირსა აწყენდეს" (ქართლის ს—ბა
მტკვრისა პირსა აწყენდეს" (ქართლის ნაბასპებს
და მეომარს, რომელს მრავალჯერ დაუმარცხებია პერეთის სანაპარესთან მოჭრილი მტერი
ისათვის გამოუქანდაქებია, ხელოვნების "მედეერი. ხატგვიორგი მთავაიმოწამოსა, მასედართა
მფარელისა; იგი "მესრულებული ყოფილა
თამარის დროის ბრწყინვალი გულივანის, ობა
ზარის სკოლის "მესანი"მავ ოსტატის მიერ.

ზარის სკოლის შესანიშნავ ოსტატის იიჟო. "ამ ხატის ზურგზე არაჩვეულებრივ შხატვრულიბითვე შესრულებულია წარწერა შოთას ძმის, სპახა**ეტ ტბელ**ისა. "ამ წარწერის ასოები", გვიმოწმებს შკვლევარი ინგოროყვა, ვამს, რომ "ის იყო ჭეშმარიტად ქართველ ქალთა შორის რჩეული, ნიჭიერი, განათლებული, დიდი მომავლის მქონე; თან მოკრძალებუ
ლი, მუდამ მშრომელი. მუდამ გულისხმიერი
და თავაზიანი... რომ ის იყო—საამაყო წევრი
ქართველ მწერალთა რიგებისა. რომლის ორიგინალური ნაშრომები და თარგმანები დიდი
შენაძენია ქართველ მწერალიბისათვის, მისი
გამამდიდრებელია"... და რომ "ასეთ მწერალს საფლავის მაგიერ", ჩვენი საამაყო პოეტის
ხატოვანი გამოთქმით "მკერდში ჩაიკრავენ ის
პართველი დედები, რომელთა სახელის გამომზეურებას მან ამდენი შრომა შესწირა. სიკვდილმა ეს ქალი ადრე დააჭკნო, მაგრამ ქართველ მგოსანთა გულში იგი მუდამ დაუქკნობელი დარჩება"-ო...

როცა ამ უდროოდ წასულ ქალის მადლიან კვალს გავეცანით, უფრო ღრმად შევიგრძენით დღეის მწერლების და კერძოდ გ. ლეონიძეს დიდი დამწუხრება ამ დანაკლისის გამო.

მართლაც, სულ რალაც ათი წლის მანძილზე ამ ქალს რამდენი რამ მიუსწრია, შეუქმნია, ხოლო უფრო მეტი კი შეუმზადებია, ჩაუფექრებია და ყველა ეს მას ქართველ ქალთა სახელის შესამკობად მიუძღენია.

დიდის დაკვირვებით და უფრო დიდის მოკრძალება-სიყვირულით გადაუშლია ავტორს ლეაწლი და შემოქმედება ზოგ დავიწყებულ ქართველ მოღვაწე ქალთა. მისი მონოგრაფიები ა(თცბლებენ ბარბარე ჯორჯაძეს. ნინო ორბელიანის და ეკატერინე გაბაშვილის სახეებს, ნათელს ჰფენენ მათ უმწიკვლო და თავდადებულ ღვაწლს და შემოქმედებას.

ამავე დროს როგორის იშვიათის ხელოვნებით უთარგმნია მას უცხოელი მწერლები! ბალზაკი, მერიმე, დიუმა, ტინიანოვი და სხვანი.

მაგრამ ჩვენთვის ყველაზე გულისხმიერი და დიდათ ამაღელვებელია ნაკვეთები მისი დაუმთავრებელი რომანიდან: "ქეთევან წამებული", რასაც ამ პატარა წიგნში ეხედებით.

ჩვენი სახელოვანი დედოფალი ქვთევან, ქართველმა ერმა და მატიანემ ხომ უკვდავ გმირად გამოაცხადა; უფრო მეტიც. ის სასოებით წმინდანათ ჩარიცხა და გააღმერთა. ქეთევანი მან წმინდა ნინოს და დიდი თამარის გვერდით დააბრძანა.

არც უცხოელთ გამორჩენიათ მისი ღვაწლი. როგორც ეგცით, იტალიელმა მოგზაურმა პიეტრო დეღულა ვალემ თავის დროზე ქვეყანას მოჰფინა ამ შესანიშნთველ ქალთ გმირული თავდადების ამბავი. იმ ამბების უშუალო მოწმემ, დომინიკანელმა გრიგოლ ორსინამ მაშინვე აღწერა შახაბაზის ჯალათებისაგან ვერაგული წამება და აღსასრული ქეთევანისა. ცნობილმა მწერალმა გრიგოუსმა კი ქეთევანის ცხოებიდა და წამება ისტორიულ დრა

მათ გადააკეთა და დიდის ხელოვნებით გაშალა. ამით მან მსოფლიო რეზონანსი მოუპოვა ქართველი ქალის შეუდარებელ სიმტკიცეს და თაეგანწირვას მამულისა და რჯულისათვის.

ამის გარდა ჩვენმა მკვლევარმა და მესნიერმა ზ. ავალიშვილმა თავის წიგნმი: "თეიმურაზ პირველი და მისი პოემა "წამება ქვთევან
დედოფლისა" (პარიზი. 1938წ.), პირველდ გა
მოავლინა გერძენი ბერის გრიგორის წერლი
აბატ სოფრონისადმი 1626 წ. დაწერილი და
1632 წ. პერძნულად (ლათინურის თარგმანითურთ). ამ წერილის (კალკე წიგნად გამოკეტა.
მ წიგნში ზედმიწევნით არის გალმოცემული
ღვაწლი და მიწამებრივი აღსას "ული ჩვენი
დედოფლისა. ერთი წლის შემდეგ. 1633 წ. ეს
წიგნი ინგლისურიდ უთარვმნიათ და ოქსფორდში გამოუციათ. (ის. ირ. კენჭაშვილის წერლი: "ინგლისური წიგნი ქეთევან დედოფლზე" მნათობა", 1962 წ.) თითქმის იმავე დრო
ში და ცოტა მოგვიანებითაც ქართული კლასიკური მწერლობაც, დაწყებული ქეთევანის
სახელოვან ვაჟის, თეიმურაზისაგან, დოდის სე
ლივნებით და გულგამგმირავის სინამდვილით
აგვიწერს დედოფლის საგმირო ამბებს. ამასთან მრავალი ჰიმნი, შესხმანი და გალობანი შაგავნდედით ამკობგნ ქეთვვანის უქკნობ მშვენებას. ამათ ავტორებია: არჩილ მეფე, საბა
სულანი ორეგოიანი, მოვდილ-მონაზონი კომმინი (მამა კოსმა იყო მწიგნობართ უხუცები
კახთა მეფისა. ამან გამოთქვა შესხმა ქეთევან
დიდოფალზე და ს.ს.. ვკითხულობთ "მკირე
წუგებაში"), დამიტოი ბაგიატიონი, ნაკოლობ
თბილელი, ანტონ კათალიკოსი და სხვანი მრა
ვალჩება ქეთევანის ღვაწლისა და წამებისა და
ფრება ქეთევანის დაგზლისა და წამებისა და
ფრება ქეთევანის დაგზლისა და წამებისა და
დარია ქეთევანის დაგზლისა და წამებისა და
დარია ქეთევანის დაგზლისა და წამებისა და
დარია ქეთევანის დაგზლისა და წამებისა და
დაგისი "შესხმა", თქმული მ. საბანინისის მიტი. "მესხმა", თქმული მ. საბანინისის მიტი. "საქართველოს სამოთხე").

ეს დიდი კულტი ქეთევანისადმი შემდეგში თითქოს მინელდა და ჩვენი მერმინდელი მწერლები საკმაო გულისხმიერებით და აღგზნებით ვეღარ ასახავენ ქართველი ერის ამ სიამაყის, მიუწვდომელ სიმაღლეზე მდგომ ქეთევანის, ცხოვრებას და მოღვაწეობას. მაგრამ ამ
ბოლი ხანებში საქართველოში, ჩვენდა სასოხარულოდ, კვლავ იღვაძებს სიყვარული და აგ
ტაცება ჩვენი ისტორიული დიდი პიროვნებების მიმართ. ამ მხრივ შესანიშნავია: გ. გამსახურდიას. "კონსტანტინეს მარჯვენა" და ადავით აღმაშენებვლი", ლევან გოთლას "გმირთა
გარამა", გ. აბაშიძის "ლაშარელა" და ადიდი
დამე", მის კეჟელიძის "ბიწყინვალე ვარსკვლავის მაძიებელნი" და სხვანიც, დიდის ნიქთი
და ცოდნით რომ აშუქებენ ჩვენს საამაყო წახსულს და "ქართლის ცხოკრების" მესაჭითა
გმირულ თავდადებას. მაგრამ "ღვაწლი და წამება" წ3. ქეთევანისა ჯერ კიდევ ელის თავის

დიდ ხელოვანს და აღმწერს. ლ. გოთლას "გმირთა ეარამში" წამებულ დედოფლის ცხოვრუბის მხოლოდ პირველი წლებია გა მუქებული.
ჰაგრამ მისა შემდეგი ღვაწლი და მთელი მისი
სახიერება მოითხოვს ფართო ტილოს და დიდი ხელოვანის კალამს, შესაძლებელია ჩვენს
ნიჭიერ მწერალს განზრახული აქვს ეს საპატიო ამოცანაც ისვთივი წარმატებით შეასრულის, როგორც "გმირთა ვარამის" ოთხ წიგნში
შესძლო, მაგრამ ამის ცნობას არსად შეეხვედრიეართა "არეთვე დღემდის არ გავცნობივართ ვ. გაბესკირიას პიესას, რომელიც თურმე
ქეთევან დედოფლის თავგადისავალს ეხება.
ამის შესახებ მხოლოდ მოკლე ცნობა ამოვიკითხეთ მკვლევარ აკაკი გაწერელიას "რჩეულ
ნაწერებში", სამაგიეროდ, ეხლა ამ აბტარა წიგნიდან ვხედავთ, რომ ქეთევან ირემძეს მართლაც განზიახული ჰქრინა ეს საპატიო ამოკანა სისრულეში მოეყვანა. საამისო ცნობებს
გვაწვდის ამ წიგნის შესავალი, სადაც მოკლე
ბიოგრაფიული მონაცემებია 1945 წ. გარდაციოთო ამ მწერალ ქალისა.

"ქეთევან წამებულზე რომანის დასაწერად ვკითხულობთ აქ. "ავტორმა დიდი მოსამზადე ბელი მუშაობა ჩაატარა: ქართულ, რუულ, ფრანგულ ი ტალორანგულ ი ტალორანგულ ი ტალორან გარდა, იგი უშუალოდ გაეცნო და საკუთარი ფეხით მოიარა ის ადგილები (გრემი, მუხრანი და სხ.), რაქ დაკავშირებულია ქეთევან დედოფლის ბიოგრაფიასთან" და სხ.. მაგრამ უწყალო სენმა, როგორც ქსთქვით, მალე მოჰკვეთა მისი მარჯავენა და მხოლოდ ფრანგმეტები თუ დაშთენილა ამ დიდ ტილოზე, რომელიც ახალგაზრდა ქეთევანს მისი სათაყვანო დედოფლის, სადიდებლად გაუმზადებია: დედოფლის, რომელმან სამშომლო ქვეყანა, დაცემული და შახაბაზის მიერ მრავალგზით აობრებული, სულიერად კვლავ აამალლა, 10 წ. სპარსეთში ტყვეობით, სიმტკიცით და მოწამებრივის სიკვდილით ერს სული და მაფშამებრივის სიკვდილით ერს სული და მაგურავლავ გათავის სიკვდილით ერს სული და მაფშამებრივის სიკვდილით ერს სული ენა...

უბედური და შავბნელი იყო ის ხანა ჩვენი ისტორიისა... შახაბაზმა მრავალი შემოსევებით სრულიად დასცა და გაანადგურა მთელი ქვეყანა და ბოლის მისი სახელოვანი დინასტი აც იქამდე მიყვანა, რომ შვილს, კონსტანტინეს, საკუთარი მამა. მეფე ალექსანდრე და ღვი ძლი ძმა გიორგი მოაკვლევინა... მაშინვე ეს შემზარავი ამბავი მუფის რძალს, აშოთან მუხან ბატონის ასულს, ქერი დიდოფალ ქითევანს აუწყეს... და აი, აქედან იწყება ამ ღვთის მოსავის, ქარისტიანული სათწოებით სავსი ქალის გმირული აელვარება და სამშობლის დიოსებისათვის მკეთრ მახვილად გარდაქმნა... აქ მინდა ქეთევან ირემაძის დაუმთავრებე-

ლი რომანიდან ზოგი ადგილები მოკიყვანო: კერაგი მტრის და გამცემ კონსტანტინეს ლირსულად დასასჯელად ქეთევანი ერთგულთ
მოუწოდებს და გით რაინდი დედოფალი და
ქეშმარიტი სარდალი ამხედრდება და გასწევს: "მიჰქროდა დედოფლის ტაიქი", კეთთხულობთ აქ, "შორი-ახლოს დიემაულთა გუნდი მიჰყვებოდა. ტყე-ტყე მიდიოდნენ, ტირიფი, რტხილა, მუხნარი რივ-რიგად ენაცკლებოდნენ
ტრიმანეთს. ფიქრი იტაცებდა დედოფალს, სწრაფ უნდა განქვრიტა სამოქმედო გზა. მტკიც
და სწამდა: მივა და ფიცხლავ მაშველ ლაშქარს გამიითხოვს, გაფანტულ რაზმებს შეაგროგებს და რისხვას დასცემს ურჯულოს... უდაბური ტყით მოსდომოდნენ ნაპირებს. დედოფალს
დიმილის პირი არ უხნდა: "თვთის და გარეწარს
ქრისტიანი მეფე მოუსპია", ეუბნებოდა იგი
თავის თავს, "და ისწრაფვის ფეხქვემ გათელის კოველო: ვერ დაუდგეს კახთა მძლე მარჯფენას მტერი შეჩვენებული; ფიცავ ზეცასარ დავანებებ მამისა და ძმის სისხლში განმანილ სამეუფო გვირგვინს... რისხვამან ჩემან
მოგსრას შენ!" ზედაზენი ციახეს ჩაუარეს, თა
როი გადალახეს და ხეობაში შესულ ქეთევანს
მოახსენეს: შესასვენებლო მათ ღვთაების მო
ნასტერი ავრჩიათ... აქ მწირმა. იოანემ ყველანი დააბინავა და მოასვენა.

"დედოფალი ცალკე სენაკში განისვენებდა. მაგრამ ძოლი არ ეკარებოდა მის თვალებს. ბიომა მოსწოლოდა ყელს, თითქოს ახშობდა... წამოდგა სახატეს მიუახლოვდა, დაეცა მუხლზე; მიწად დახარა შუბლი მაოალი, გადმოეშალნენ თმათა ჯალგები, დადგა ვედრებად, ეს ჩვეულებრივი ლოცვა როდი იყო, იგი წყევა იყო, წყევა შემდოთებული სულისა: "შენ დაუსაბამო და დაუსატუბული ციებულო ებთათებასა ჩუმცა თესების მას წყალობა შენი; ნუმცა მეცემის მას წყალობა შენი; ნუმცა მეცა მიცემის მას წყალობა შენი; ნუმცა მეცა მიცის, ნუმცა ნიცობისა გან ქვეყნისა... იყავ სამკვიდრებელი მისი თხურ და ნაშობნი მისნის... გონებისა და ხუდეისაგან იხებ ჰყავ იგი დმერით! და შენი, სამყლის დამღერელი მამისა და მმისა... კოლომცა არს ძოლი და ლვიძილი შენი, სამყლია არს ძოლი და ლვიძილი შენი, სამყოფი და სალავა ან კანი, იყავა განისა მკვლელი: შეჩვენებული, ვითარცა კან, მისას მაგანებული; შეჩვენებული, ვითარცა არა ფილი შეგის სამხლის გამისა მკვლელი: შეჩვენებული, ვითარცა არა ფილი შეგის მისის მაცის მისის მისის მისის მაცის მისის მისის მაცის მისის მაცის მისის მისის მისის მაცის მისის მისის

"და წამოდგა დედოფალი; შავი <mark>ღრუბელი</mark> მოშორდა მის ნათელ სახეს"...

ამის შემდეგ დედოფალი კელავ ლმობიერი ხდება და ბუნების მარადიულ სიბრძნეს და მა ღალ, სათნო განცდებს ემსახურება.

"უბრწყინვალესი ხელოვნებით არის ოქროქანდაკებული, მსუბლქი ფოთლოვანი ორნამენტების ჩართვით ასოებში... მე არ მეგულვება მეირე ნიმუში ძველ ქართული ოქროქანდაკებული გრაფიკისა, რომელიც ტბელისეული ვიორგი მთავარმოწამის ხატის წარწერას ედრებოდეს, ამ მართლაც უბადლო ხელოვნებას..."

შევჩერდეთ ამ ხატის წარწერაზე, რის შემდგომ მკითხველს გვინდა გავაცნოთ ამ წარწერის ავტორის ასულის, მგოსან ბორენას წარწე რაც ღვთისმშობლის ერთ ხატზე. ორივე წარწერები ამ ხატებზე აზევებულის სტილით, მხატვრულის ენით, იშვიათის ხელივნებით და ჰარმონითიაა შესრულებული: და თქვენ არ შე გიძლიანთ რამე ნათესაური და ახლიბელი არ ჰპოვოთ აქ დიდი შოთას ხელივნებასთან. არ აღმოაჩინოთ მისი ელემენტები ჩვენი დიდებული მგოსნის ძმის და ძმისწულის წარწერებში. შითას ძმის, სპასპეტ ტბელის წარწერა მეტ ყველებს: კ.ქ. მოწამეთა შორის მთავარი გიო-

ფითას მიძი, საასაეტ ტმელის ყათყუთა მეტ ყველებს: "ქ. მოწამეთა შორის მთავარი გიორგი, რომელმან მოიგე გუირგუინი უხრწნელოებისაი, დამხობითა მძლავრთაითა, შემუსრე ირკერძოთვე წყალობითა შენითა—ჩემიცა მე ბრძოლი სხეულისაი და უფროისლა სულისაი. მცირედსა მკობასა მიშთუალველმან! მრავალ გზის შენ მიერთა მარჯუებათა სანაკვლოდ აწულილ-დედაკაცისე შენისა ქრისტეს მობაძა ემან—ჩემ ტბელისა გრიგოლის ძისაგან".

ვმან—ჩემ ტბელისა გრიგოლის ძისაგან".
სამართლიანად იტყვის ამაზე ჩვენი მკვლევარი, რომ "ვისაც შესწავლილი აქვს ძველ-ქართული, მისთვის ნათელია მთელი ელვარება
ძველ-ქართული სიტყვისა ამ წარწერაშიო".
აი, ეს თშვიათი ხელოვნების ტბელისეული ხატი, მისი საზეიმო სტილით შესრულებულ წარწერით, უპოვნიათ მეცნიერ კონდაკოვსა და
დ. ბაქრაძეს ოდიშში, ხობის მონასტერში და
როგორც განსაკვიფრებელი ძეგლი 12-13 საუკუნისა აღუწერიათ, გაგობმ მაშინ მათ არ იც
ოდნენ, რომ ეს ტბელი იყო დიდი შოთას ძმა.

ეს ხობის ეკლესია, სადაც შოთას ძმის ხატი ეს ვენა, იყო ცნობილ ისტორიულ პირის ცოტნე დადიანის (უქთ მისი მამის, "მერგოლის) ოჯა-ხის ეკლესია. ჩვენი მკვლევარი პ. ინგოროყვაც მაქვა კვალ და კვალ ამ ხატის გზას და ექვმი უტანლად დაადგინა. რომ ეს ძეგლი ჰერეთის ბაგრატიონთა ოჯახისა გადმოსულა ოდიშში. შერგილ დადიანის ოჯახში, როდესაც ეს ორი საერისთავოები ურთი-ერთს ოჯახურად ახლო დანათესავებიან.

ამ გზით გამოირვვა, რომ ერისთავთ-ერისთავ შერგილ დადიანის ვაქს. (კოტნეს შეურთავს შოთა რუსთაველის სმის, ტბელის ასული ბორენა და მისთვის დანარჩენ განძეულობათ შორის მზითვად ეს ძვირფასი ხატიც გამოუტა ნებიათ, როგორც ეს ჩვეულბათ იყო მაღალარისტოკრატიულ ოჯახებში.

ამის საგანგებო დადასტურებას ჩვენ ვპოულობთ იერუსალიმის ჯვარის მონასტრის სააღაპე მატიანეში, სადაც ცოტნეს და მისი მეუღლის მოსახსენებელი ასეა შეტანილი:

"სულსა ცოტნე დადიანისსა, სულსა ბორენ (ასსა), ომერთმან შეუნდვენ". (წ. შარი. "აღაპნი ჯვარის მონასტრისანი იერუსალიმსა ში-6ა" 18)

ამრიგად ჩვენ. ვხედავთ "მოთას ნათესაურ კავშირს "მერგილ და ცოტნე დადიანის ოჯა- ხთან და ეხლა სრულიად ბუნებრივად გეეჩვენგბა, როდესაც ვიენობით მათ განუშორებელ მოდგაწეიბას, როგორც საქართველო ში ქვეყნის ძნელბედობის დროს, ოდეს იქ მონგოლნი გაბატონებულიყვნენ, ის სამშობელოს გარეთა(, სადაც კოდევ "შეურყვნელად დაშთენილი ყო ქართველობის და ქრისტიანობის ძველი ბურჯა იქრუსალიშის "ჯავარის მონასტერი". "ვამთა აღმწერელობაში" ჩვენ ებვდებით თავსაა. ისინი "შეთქმულან მონგოლთ "კობტას თავსა". ისინი "შეთქმულან მონგოლთ» წინააღმდეგ და აჯანყებისათვის თადარივს და მს-

ჯელობას შესდგომიან. ამ შეთქმულებაში შო თასთან ერთად ცოტნე დადიანსაც აცტური მონაწილებია მიულია. როდესაც ცოტნი ჯარით უკან დაბრუნდა და აცნობეს, რომ შითქმოლება გასცის და ყველანი შეიპყრეს, თვით გამოცხადა იმ ადგილას, სადაც შოთა. პირეთის ერისთავი, სხვებთან ერთად პაპანაქიბა სი ცხეში ხელ-ფეხ გაყრული დაპატიმრებული იჯდა შიშველია აქ ცოტნე დადიანი მათთან მიდის, ისიც გაშიშვლდება, ხელფეხს შეიკრაქს და მახლობელთა, ნათეხავთა და შითქმოლთა ბედს გაიზიარებს. ასე ერთად იბრძოდნინ და მოღვაწეობდნენ დიდი შოთა და ცოტნე და მოღვაწეობდნენ დიდი შოთა და ცოტნე და მოღვაწეობდნენ დიდი შოთა და ცოტნე დადიანი და შოთას სიცოცბლის ბოლო წოიბზი (ც (1245-1250) ჯეარის მონასტერში მათ ირ თადვე განუაბლებიათ მხატერობა და უხიი შე წირულებითაც დახმარებიან იერუსალიშის ქართულ სავანეს.

ოთულ აფიაცია ამ მიზნისთვის იქ წარუგზა ვნია ეპისკოპოსი გრიგოლ დარდნელი. ხოლო შოთას—ანტონ ალავერდელი, რომეოთ მათის დავალებით და საფასურით ეს სავანე და ქართული კულტურის კერა გაუმშვინებიათ.

ირკვევა, რომ შოთა და ცოტნე დადიანი ერთად ყოფილან მეურვენი, ქტიტორნი ა გარის მონასტრის და მათ ერთად წარუგზავნიათ ალავერდელი და დრანდილი წმინდა თა მა მულიშვილური მისიით. ამათ განჟახლებიათ მხატორობანი და კერძოთ "გუმბათის ქვეითნი საგონი"

დიდის დამსახურებისათვის შოთა მეჭურქლეთ უხუცესი (რუსთავილი) რამდინიშიჯირ მოიხსენიება სააღაპე წოგნში და აჯრეთვი ერისთავთ-ერისთავი (ლტნე დადიანი, ხოლო საგანგებო და ფრიადი ღვაწლისათვის (განახლება-დაბატვისათვის) შოთას ფრისკა(ი დაოხატავთ სვეტზოდ და ამ გზით მონასტირმა მომაგალს შემოუნაზა დიდი განძი.—ჩვენი მგოსნის სურათი, ამ სურათით, რომელზეც შოთა წარმოდგენილია ვაზირის ტანთსაცმელით და სურათის წარწერით, გაიხსნა "ვეფხის ტყაოს-

სამართლიანად რომ ვიმსჯელოთ, ეს "ამბავი" არც თუ ახალია, მაგრამ, ზოგ რუსათაველოლოვთა მიერ იმდენად ათვალწუნებული
ფო, რრმ ას მრავალნი სადაოთ ხდიდნენ.
ჯერ ქიდეე ცნობილმა მოგზაურმა ტიმოთე გა
ბაშვილმა, ქართლის მთავარებისკოპოსმა (გარდაიცვალა 1764 წ.). თავის "მოზილულში".
გვაუწყა: "გუმბათის ქვეთ სვეტნი განუახლებია და დაუხატეინებია შითას რუსთაველს,
მეჭურქლეთ უხუცესს: თვითონაც შიგა ჰხატია მოხუსებული". (ინ. "მოხილუა" გვ. 154).
შემდეგ უს ცნობა გაიმეორეს ჩუბინაშვილმა
და ცაგარელმა. მაგრამ, როგორც ვსთქვით, ეს
ბევრს კიდევ სარწმუნოდ არ მიაჩნდა; არავის
სჯეროდა ამ სურათზე გამოყვანილის იდენტიურობა მგოსან შოთასთან. არც ის მიაჩნდათ
საკმაოდ. რომ მთელი ჩვენი მწერლობა, დაწგებული 15-16 ს. საზდგრებიდან (სერაპიონ სა
აშვილიდან) "ვეფნის ტყაოსნის" დამწერად
შოთა ბუმსთაველს იმსენიებს…

თავი დავანებოთ აღორძინების ხანის მწერლობას მე-16 საუკუნიდან მე-18 საუკუნემდე, უგულვებელ ეყოთ შოთას პროლოგ-ეპილოგიც (რომელიც ბევრს ყალბად ეჩვენება), შევეტის და მიუდგომელი მკვლევარ-ისტორიკოსის ცნობაზე შოთას შესახებ. მოგახსენებთ ბატონიშვილ თეიმურაზის "განმარტებაზე", რო მლის ირგვლივ მუშაობა მას 1832 წლის ახლო დაუწყია და 1843 წ. დაუმთავრებია, ეს "განმა რტებანი" "ვეფხის ტყაოსანისა" პირველი კრიტკული შესწავლაა პოემისა ვახტანგ 6-ის 1712 წლის გამოცების შემდეგ, შესანიშნავ განმარტგბებთან ავტორია კე იოვივა დაუფასებელ ცნობებს პოემის ავტორის ვინაობისათვის.

მოვიყვანთ სულ მცირედ ადგილებს: "შოთა რუსთაველი იყო უკვე ჟამსა... დიდისა მეფისა თამარ გიორგის ასულისა... იგი იყო მეჭურჭეს გარდასელა შშეენიერად გარდმოუცია ავტორს ბუნების მხატვრულად გაშლილ სას-ოებაში: "მთის შუაგულ მთვარის შუქზე თე-თრად კიაფობდა ბელტის ციხე, ნაზის შიშინით თრთოდენ ძილგატეხილი ვერხვები, ნუშის შებუტქოებულ რტოზე გულწითელა სთვლედედოფალი ფეხაკრეფით მიუახლოვდა, ადა, დედოფალი ფეთაკოეფით ათვაალოვდა. ერთხანს გულთბილად შესცქეროდა ჩიტს. ირ-გკლივ დუმილი იყო: სოფლის ხმა სავანეს ვერ აღწევდა..."

ასე გაათენა დედოფალმა ის ღამე და მეორე დღეს გულოვან ლაშქრით ბრძოლის ველს მი უახლოვდა, სადაც მოღალატე კონსტანტინე სპარსთა რაზმებს მიუძლოდა. მას მხარში რამო დენიმე გამცემი დიდებულნი უდგენ, ციციშვი ლის მეთაურობით

ლის იეთაუროიით.
ქართველთა ლაშქარი მათკენ მხნედ მიეშურებოდა, "საომრად აკაზმული ჯარი", გვამცნობს აეტორი, "მიჰყვებოდა ჯვარის მტეირთველსა და სეფე დროშას, რომლის ქჟეშ თეთრ ტაიქზე ამხედრებულიყო აბჯარ-მოსილი
ქეთევან დედოფალი. ამაკად იჯდა მხედარი. მისი სახე მარტოოდენ შეუოპვრობას მეტყვე-

ქართლ-კახეთის ლაშქარი ხედავდა შორს დაბანაკებულ მტერს... შფოთავდნენ მებრძოლნი. უნდოდათ მყისვე თავს დასხმოდნენ... მა გრამ ჯერ კიდევ ამის დრო არ იყო და აქ "ქე-თევანმა ჯილავს მოსწია; ცხენი შესდგა, "ქით ევანმა ჯარს გადახედა, მხედარნი ჩამოსხდნენ. ეევათა ჯარი გადაეცია ათელის იათალისდეს.
"ალიგვის მტერი მიწისა ჩვენისაგან" გაისმა სა
ომარი შეძახება დედოფლისა. "ამინ!" ლადად
ჰყო ჯარმა და მუხლი მოირთხა. ეფიცავ, თავი ჩემი აწ დამიდეია სასიკვდილოდ, დამარცხებული მე არ გავალ!" "ვფიცავთ" ლადად

ამ რაინდულ შეფიცვის შემდეგ ყველანი კვ ლავ ამხედრდნენ და გააფრთებით მტერს ეკ-ვეთნენ. ჭარბის სიცხოველით ალუწერია აიტ-ორს ეს მამაცური შებმა და ქართველთა გმი-

რული თავგანწირვა. ამ ბრძოლის დროს ერთი ჩალმოსანი "სპარსელი" სარდალი, ჩამოუქროლებს თავის რაზმელი საოდალი, იათოუქორლებს თავის თა ხმე-ბს და გაამხნევებს: "მაგრა დაჰკათო!" "მაგრ-ამ მას სიტყვა პირშივე შეაწყდა; უეცრივ ორ-ბის ფრთით შემკული ცხენოსანი გამოენთო... "გიცან ციციშვილო!" საზარელი ხმით შეჰყვირა ზურაბ ჯორჯაძემ და ხმლით კისრამდე ჩათალა იგი"... შედრკა სპარსთა ჯარი და კო ნსტანტინე ხომ უფრო მეტად შეძრწუნდა, რო ცა მის საწინაალმდეგოთ კახთა ახალი რაზმო დაიძრა... "კახეთის ხანს", კონსტანტინეს, გაქცევის მეტი არა დარჩენოდა რა და ოს ზურგიდან მას თავზარდამცემი ხმა მოესმა: "ღვთისა და ქვეყნის ორგულო, აბა დამიხვ-დი!" იცნო, ეს თამაზ ვაჩნაძის ხმა იყო..." მოჰკლეს კონსტანტინე, იმძლავრა ქეთევანის რა

ᲗᲣ ᲒᲘᲜᲓ ᲪᲮᲠᲐ ᲛᲗᲐᲡ ᲘᲥᲘᲗ!

ებითიკი. -რა ილაპარაკა თუ კაცი ხარ? -რა ილაპარაკა? რა ილააპრაკა და ის ილაპა-

ჰო, ამოშაქრე მაგ პირიდან რაც ილაპარაკა — რა ილაპარაკადა ინგლისის პრეზიდენტი რუზველტი და ამერიკის პრეზიდენტი ჩერჩი ლი გვეხმარებაო!

—რავა ოურევია ყორიფელი ალფესიეს წისქ-ვილივით მაგ დღენაკლულს!

ალფესიე ბიჭო, ჩვენი ალფესიე. ის იყო კაცი. კაცად კაცი; მე გეტყვი შენ; წისქვილში საქმე ჩონგურის ლარივით ჰქონდა აწყობილი, მაგრამ წისქვილი მაინც ოუწყობლად რაკრ

ზმმა და სპარსნიც უკუიქცნენ. ასე სახელოვნად ომ გადახდილი შებრძანდა ქეთევანი გრემის სასახლე

"გაისმა ზარების საზეიმო ხმა. ხალხმა დეერი უნდობი! იყოს დღეგრძელი დედოფალს გზა გაუხსნა და უეცრად მოხეთქილ მა გუგუნმა კვლავ მოიცვა არე: "მოვსპეთ მტ-ერი უნდობი! იყოს დღეგრძელი დედოფალი

დედოფალს დინჯათ მიჰყავდა ტაიჭი. ტკბი დედოფალს დიხჯათ მიჰყამდა ტაიქი. ტკთ-ლის ღიმილით დასტქეროდა ხალხს. მთავარან-გელოზის ტაძართან მესდგა, დაქვეითდა, კარი ბქის ზღურბლთან იდგა კარის მწირველი, თვ-ით იოანე ნეკრესელი; ხელთ ღეთისმშობლის ხატი ეჰყრა. დედოფალმა მუხლი მოიდრიკა, ხატს ემთხვია... შუალამე გადასულიყო, ოდეს სასახლის დარბაზმი ბაზმები ჩაჰქრნენ...

ათათლის დაობა ბი ბა ბმები ჩაჰქონებ... და. ლოცვით შესცქერდა ზეცას და იტყოდა "კვლავ აღსდგა ჩემი ხალხი! განქარდა ურწმ-უნო კონსტანტინე. **აღვილად დავძლევდით გა**რეშე მტერს, თუ აღვგვიდით ურთი-ერთ ამბო-ხსა... სამშობლო ჩემი, სამშობლო განუყოფე: ლი!" მაგრამ დედოფლის გულში, სადღაც მა ინც, იგუბებდა იქვი: რას უმზადებდა ბედი მის ქვეყანას, ან კერძოთ მას? ამ დროს ანაზდათ მის წინ. ვარსკვლავი გაბრწყინდა. რას მამ-ცნობს იგი? გაიფიქრა მან, "ღიდ სიხარულს ამ ქვეყნიურს... მაგრამ ბნელეთის ფარდა მასიხარულს ია ამ ბედის ვარსკვლავს.. დეს ნება შენი! დეე ვიყო ტარიგი ჩემის ქვეყნისა!" ვარსკვლავი აკიაფდა, განაქრო ბნელი. შორიდან გრემის წყლის ნელი შუილი ისმო და, ცისკარი მოსდგომოდა ლურჯ სავანეს".

ასე მხატვრულად ამთავრებს რომანის ამ ნა კვეთს ავტორი.

(დასასრული იქეება).

თამარ პაპავა.

—ალფესიე რა შუაშია შე ტვინდაბნეულო! —იმ შუაშია, რომ... რავა ოურია ბეჩა ჩვენმა "სტარში პოლიტრუკმა" ყოლიფერი!

-ba, ba, ba!

, აე, აე. გაცინებს? ერ ერთი რას მიქვია "სტარში პოლიტრურავა ქართული დაგავიწყდა?

ო, გამახსენდა, უფროსი პოლიტხელი, მო-ვდა პატრონი მის მომგონს! მარა ისე რამ ოაჩერჩეტა ეს უბედური, რომ ჩერჩილისთ-და რუზველტისთვის ადგილები შეუცვ-

-მერე შენ რა?

—3m, 8n5 ho?

-ასე ოუწყობლად უნდა გვასწავლონ ბიჭო ვეყნის ავან-ჩავანი? ფრონტზე ასე რომ ოუ-იიონ ერთმანეთს ყორიფელი, ხომ მივაკალით თავი ერთმანეთს, ხომ მივახეთქეთ მუცელი ერთმანეთს, ხომ მივახურდავეთ თავი! შენ რომ გარედნავალი კაცი ხარ, ვერ შეუსწორე?

ჰო, ვერ შეუსწორე? ვერ შეუსწორე ვითომ -შესწორებით შევუსწორებდი, მარა!

—ashs hs?

"შეუსწორებ და შეგისწორებენ .რას "შეგისწორებენ? .რად შემისწორეთ და შესწორებისათვის გაგხარჯავენ!

—კოლმეურნეობის ქონება ხომ არ ვარ რომ გამხარჯონ! უნდა დოუმტკიცო!

უმტკიცედა, დამტკიცებისათვის გაგხარ-

—დაუტექცედა, დატეჟცეიისათე ჯავენ და ამტკიცე მერე! —რავა მადლიზა კაცს ჰკლავენ? —უარეს უზამენ! —სიკვტილზე უარესი რა იქნება? —სიკვდილს რომ მოგანატრებენ!

—მაშ გაჩერება სჯობია?

-bogos of gogoso!

–სადაც გაგივა? –იქ უნდა ხეთქო ლაღუმი!

ასე მსჯელობდა ქვეყნის ღრმა გულში გაათე მაჯელობდა ქვეყიის დოთა გულში გა-ნლაგებული საბჭოთა დივიზიის კლუბის გაშ-ლილ დარბაზის ბოლი კუთხეში "შეყუჩულო ორი ქართველი წითელარმიელი. "შეყუჩული თითქოს ვინმეს ემალებაო, მაგრამ მალვა წითელ გარმიელისათვის ნორმალურია ამ დიევ-ზიის განაკში, რადგან წითელ არმიელებს გა-თენებისას წამოჰყრიან და მთელი დღე, დაღა-მებამდე, აძუნძულებენ; აძუნძულებენ ეს იმიტომ ვთქვი, რომ აქ ორმოცდაათწელზე ნაკლე ეთ კარები, რო აე რომომდანახებლ გა ავლები არაგინაა თდარიგში, და ამ საწყლებს ხტო-მა არ შეუძლინთ... ჰოდა, აძუნძულებენ, იე-რიშობანას ასწავლიან და სისხლის გამოლებას, და სისხლის გამომლებელს, სადღაც შორს ბრძ-ოლის წინა ბაზზე სხვა ელოდება მისებრ სისხლის გამომდენი, ვიღაც უცნა<mark>გა</mark>ეუნაა **ხავი... და დაღლილ** წითელარმიელებს, როც, უთენია წამოჰყრიან და კლუბში წაჰყრიან პო ლიტმეცადინეობაზე, რომ იქ ორი საათი უსმი ლიტმეცადინეთანაზე, ოომ იქ ოოი ააათი ეთაი ნონ ვილაც მოლაყმეს, ზოგიერთი გამოუძინა-რი წითელარმიელი აქ ასწრებს ხეირიანად გა-მოძინებას, ამიტომ ბოლო კუთხეა საჭირო რომ მოკალათდე, რომ თავი არიდო მოლაყბეს... ამიტომ არის სწორედ შემოვლენ თუ ები. ანიტოს არია ბეროეტი ესოფლებ დუ მის ატყდება დავი-დარაბა, ხელების ვარჯაში, შე-ჯლუგუნების ცემა, გინება და ყვირილი ი იქ-ით გაიწი შე მუტტალო", აქეთ არ გამეკარი თვარა გადინე მმარი" და ეს ხდება იმიტომ, რომ როგორმე მოასწრონ ბოლო მერხებბე რომ როგოოსე საა. მოწყობა და გამოძინება **

პოლიტმეცადინეობა გათავდა... ზოგიერთი წითელარმიელები გაიკრიდნენ, ზოგი იქით, ზოგი სად... და ამ დროს კლუბის უფროსმა წი თელარმიელების დახმარებით ვეებერთელა აკლიოთიელების დახმარებით ვეებერთელ დაფა შემოიტანა დაფაზე კიდევ თეთრი ტი-ლო იყო გადაჭიმული და ზედ ამ ტილოზე მთ-ელი ქვეყანა იყო გამოხატული; ზოგი მოჩხუ-ბარი, ზოგი კიდევ თავარიოიბ ელი ეყეყაბა იყო გაბოაატელი, მაგიამ ბარი, ზოგი კიდევ თაგარიდებული, მაგრამ უფრო ბევრი მოჩხუბარი, და იქვე მოცლილი, **ფაი და ტილოგე თავი**ისებეტად ვარჯიშობდ ო<mark>ოოლა წითელატმიელ</mark>ი შემოხვეოდა ამ და ეფო სამხედრო წვჭოთნის არიდებული თითო ფას და ტილოზე თავისებურად ვარჯამობდ-ნენ; თითებით ხაზავდნენ ტილოს ვრცელ მო-ედანს და მოისმოდა: ე ბიჭო გერმანიე! აგერ ანგლია... რა შორს ყოფილა ეს ტიელი აქედან "აგერ საბჭოთა კავშირი, გველეშაპივით არ გ-ჭიმულა ეს სათხრე ამ ტილოზედა? გაჭიმუაფოს კა თავში რომ დაურტყამს გერმანიეს შუაზე არ გაუგლეჯია? შენ ქკუით იყავი... სჯობია შენს ტყავში დაეტიო, თორემ გაგხლე

—კლუბის უფროს ყველაფერი ესმის, ქართუ-ლიცა და ჩინურიც, რუსული ხომ იცის და

სთქვა მეწისქვილე ალფესიეს ნამეგობარმა!

— რავა და უფროსია... და რომ უფროსია, ამი-ტომ უფროსმა ყორიფელი იცის! —ვინ გითხრა მაგი? —შენ!

–შე როდის გითხარი შე გამოჩერჩეტებულო! –არ გითქვია? ძალიან კარგი, მაგრამ უფროსმა რომ მოგვისწროს მაშინ იტყვი, მეც ვიტ-ყვი, შენც იტყვი, ყველა ამბობს, რადგან ის უფროსია და რადგან ის უფროსია ყველაფერი

იცის! ამ ლაყბობისას კლუბის უფროსმა თავისი სა ქმე მოათავა, მან უკვე ააჭრელა თეთრტილო გადაჭიმული დაფა წითელი და შავი პატარა მილეული ალმებით წითლები უკან იხევენ და შავები მგლური ნაბიჯით მოდიან წინ.

—რას დაგილიათ პირი თევზებივით?

ლეთ უხუცესი... მთავარი რუსთავისა. რუსთა-ვი ძველად სამთავრო ქალაქი იყო... ძველად უწოდებდნენ ბოსტან ქალაქსა. ეს ქალაქი არ-ის ჰერეთსა, ესე იგი გარეკახეთსა... ტფილი-სიდან გაღმით მტკვრის პირსა ზედა მდგომათავსა შინა.. წერილთა შინა რომელთამე მე**ხილვა** და სიტყვიერათაცა მსმენოდა ნამდვი ლი ჭეშმმარიტებით შოთა რუსთავლისა, რო მელი იგი იყო ადგილით ჰერეთით, რუსთავით და ქალაქიცა იგი იყოს: რუსთავით და ქალაქიცა იგი იყოსამთავროდ მისსა მიცემული მეფისა თამარისაგან და სხ." (იხ. თეიმ. ბატონიშვილი "განმარტებანი", გა-იოზ იმედაშვილის რედ. გვ. 19).

მაგრამ არც ზეპირსიტყვაობითი გადმოცე მანი საუკუნოებათა, არც სხვა ამგვარი წერი მანი საუკუნოებათა, არც სხვა ამგეარი წერი-ლობითი დამოწმებანი მთლად სარწმუნოდ მი-ჩნეული არაა, ვიდრე მეცნიერულად დადას-ტურებული არ არის ავტორის ნამდვილი ვი-ნაობა და მისი ცხოვრების გზაც ისტორიული ფაქტებით გაშუქებული არა სჩანს. აი, ჩემის აზრით, ეს კვლევა ეხლა დაგვირ-გვინებულია სრულის გამარჯვებით მას შემდ-ეგ. რაც პ. ინგოროცვის "რუსთაველიანას" ვა-რალიდ მდავარ ხაზიბში ნათლათ გავშოქთა.

რაუდი მთავარ ხაზებში ნათლად გაშუქდა.

რაუდი ძთავარ ხაზებში ხათლად გამუქდა.
ეხლა უდავთა, რომ "კეფხის ტყაოსნის" აეტორი შოთა, რუსთავის და ჰერეთის ერისთავთ-ერისთავი, ბაგრატიონია, ვაზირი და მეჭურჭლეთ უხუცესი, რომ იგია დიდი სახელმწიფო მოღვაწე 12-13 საუკუნეთა, რომელზედაც
მოგვითხრობს ძველი საისტორით ძეგლი "ემთა აღმწერელობა". ამ უკანასკნელ ძეგლში თუმცა ზოგი საჩოთირო ადგილი მოიპოება (მაგ. "კუპრი", "არა რათა ნიჭთა და ზნეთა სა მამაკაცოთა მქონებელი"), მაგრამ ეს ადგილები უნდა იყვნენ წარყვნილნი "ქარ. ცხ." გადა-მწერთაგან, რის გასწორება და ნამდვილ ტექსტის აღდგენა ჯერ კიდევ დროს და სპეცია ისტთა მუშაობას მოითხოვს. რამოდენიმე საინტერესო წინადადება ამ ად

გილთა აღსადგენად უკვე მოგვეპოვება, მაგრ-

ამ ამაზე უფრო ვრცლად გვინდა მკითხველს ამ ამაზე უფოა ა "შემდეგში ველაპარაკოთ **

ახლა გვინდა მკითხველს შოთას ძმის, ტბე-ლის ასულის, ბორენას პოეტური მემკვიდრე-ობიდან, შემთხვევით გადარჩენილი და დღემმოღწეული იამბიკოს გავაცნოთ.

დე სოლგულო იასხვოს გავაციოთ. ჩვენ გვახსოვს, თუ რა გზით გამოარკვია მე-ცნიერმა პ. ინგოროყვამ ბორენას ვინაობა, მი-სი დანათესავება ოდიშის დადიანებთან და მი-სი ბაგრატიონული ტრადიცია ქართულ მწერ-ლობისადმი. საინტერესოა მკვლევარის ანალი ამ იამბიკოსი: "ისე, როგორც სონეტში" ამზი ამ იამბიკოსი: "ისე, როგორც სოხეტში" ამ-ბობს ის, "გარკვეული პოეტური წესების და-ცვით 14 სტრიქონში უნდა შეიკრას პოეტური აზრი, ასევე იამბიკოს ხუთეულში, ხუთი ტა-ების აზრი". წინად.იამბიკო იწერებოდა ური-თმოდ და მხოლოდ მე-12 ს. ცნობილმა ქართ-ველმა მწერალმა, მეფე დემეტრე მე-2 (1125-1155) დაამკვიდრა იამბიკო ხუთეული რითმი-ხი. (მაა მისც პინდ: "შინ ხარ იინახი") 1155) დაამკვიდოა იასაიკო სესტებ ანი. (მაგ მისი ჰიმნი: "შენ ხარ ვენახი") მგოსანი ბორენა მისდევს იამბიკო ხუთ

რითმიან ფორმას და ქმნის ნამდვილ შე-

აი, ეს ლექსი, წარწერა ღვთისმშობლის ხა-ხე: 1. "რომელმან ეგე ევას მიუზღევალი, 2. ჰრქვი რაი გაბრიელს: "ვარ უფლისა მხე-

ვალი . 3. მაშინ ისტუმრე ქვეყნად მოუვალი; 4. დაემხო ძალი პირველვე სისხლ-დამთვრალ 5. ქალწულო, მიხსენ ბორენა ჭირ-მრავალი; 3. ინგოროყვა იძლევა ამ იამბიკოს "თამა სიტყვათა ქსოვილში და რითმებში "ვალი", "მომავალი", ჭირ-მრავალი" და სხვ.) და პოეტურ ფორმათა ლაკონიურობაში, მის ღრმა აზრში აშკარად იგრძნობა, რომ "შოთას პოეტური სამყარო ორგანულად შეთვისებუ-ლია ბორენას მიერ და **შოთას რიტმის პულ**საცია ბუნებრივად იღვრება ბორენას სტრიქო ნებში..." ("მნათობი" 5. 167)

•ეი იი..." ("ძხათობი" ა. 167)
მკვლევარი ფიქრობს, რომ ამ ელეგიურ ლექსში (იამბიკოს სახით) გადმოცემულია თვით ბორენას უძირო ტრაგედია, "ქირ-მრაელობა" იმ "სისხლ-დამთვრალი" ძალის გამო, რაც მონგოლთ ბატონობით სამშობლოს თავს დაატ აგილი დიტქიის სულიერი განწყობა "მთაგონე-ბულია აგრეთვე ბორენას ახლობელ და უსა-ყვარლეს მეულლის, ცოტნეს და ბიძის "მოთას უწყალო ბედით; იგი ნაკარნახევი უნდა იყოს "კოხტას თავზე" "შეთქმულთა მძიმე პატიმრო-

მაგრამ ამ ლექსში უწყალო ბედის დაკრუ-ლვის შემდეგ უკანასკნელ აკკორდათ გაისმის ბორენას რწმენა, რომ ბოროტი არის "უმყო-, რომ იგი დაემხობა და განქარდება, ვით იველვე სისხლ-დამთვრალი" და საქართვე-

აკლავ თავისუფლად აღმოისუნთქებს. ქაც ხომ ვხედავთ პარალელიზმს დიდ შო-თქმასთან, რომ "კეთილი სძლევს ბორო-

შოთას ძველ ბაგრატიონთა ოჯახის ტრადი ცია ტბელის ასულს, ბორენას ოდიშის ერისთ ეთა არა ნაკლებ სახელოეან კარზე გადმიუ-ერგავს და შოთას და ცოტნეს მამულიშვილ ერგავს და შოთას და ცოტნეს მამულიშვილ ერ თავდადების გამო სამშობლოს მწარე ბეურ თავდადების გამო სამობლოს მუარე ბე-დით "ქირ-მრავალს" საგანგებო ხატი შეუქმ-ნია საქართველოს მფარველის, დედა მარიამის სახელზე და ამ მაღალ ხელოვნების ძეგლზე პოეტურად აღგზნებული იამბიკო წაუწერია. ესეც დიდი შოთას ნიქის ანარეკლია.

რიგად რუსთაველოლოგიამ დღეს, შეიძ-ა ითქვას, დიდი ნაბიჯი წარსდგა წინ და ება თთქვას, დიდი ხასოჯი ყაროადგა ყარ თიას ვინაობა პ. ინგოროყვას "ეპილოგით" თლად გამოავლინა. მან მოგვცა ცხადლივ რეთის და რუსთავის ბაგრატიონთა გენეო-ოგი, ვაზირთა და მექურქლეთ უხუცესთა 1.12-13 საუკუნეებისა, რის შედეგად "წესი-

სამებრ ოჯახისა" მგოსანი შოთა ვაზირი მექურქლეთ უხუცესი გამხდარა. ეს ცნობები გასაოცრად დაემთხვნენ ძველ გადმოცემებს, უორძინების ხანის ქართული პოეზიის ფრაალიომიიეთა თაის ერიას ერია გენტებს, ტიმოთე გაბაშვილის, თეიმურაზ ბა გრატიონის "მოხილეებს" და მითითებებს და, რაც მთავარია, 1962 წ. იერუსალიმის ექსპედი ციის მონაცემებს.

3. ინგოროყვას მეცნიერულმა ალღომ, მისმა გასაოცარმა ინსტინკტმა ბურუსი გაჰფანტა შოთას ვინაობა დაამყარა "კლდესა ზედა ექ გამოჩნდნენ მისი ნათელის ირგვლი ახლობლად მოკიაფე ვარსკვლვნი: ტბელი, ცოტნე დადიანი, ალავერდელი, დრა-ნდელი და სხვანი. ამათ ზევიდან, სულ მაღლი დან ეფრქვევა ნათელი და მადლი თამარისა. რომელმან საქართველო განავრცო ფრიად და ზენიტზე აიტაცა. შოთა მხოლოდ თამარის დიადმა საქართველომ შექმნა..

შემდეგი კვლევანი და "ვეფხის ტყაოსნის" და "ქართლის ცხოვრების" ნამდვილი ტექსტის აღდგენა კიდევ შეტ ტრიუმფს უმზადებს მცხოვან მეცნიერს და იმედი გვაქვს "ჟამთა აღმწერელობის" შოთას ეპიზოდების ბუნდო-ვანი ადგილებიც განიფანტებიან.

ჯერ კი, მკვლევარის სასახელოდ უნდა ვთ-ქვად, რომ "ეპილოგში" მანიქეველობაზე, მა-ნისფერობაზე, კუპრობაზე" და "რინდნიზე" მას განმეორებით აღარაფერი უთქვამს. არც შოთას განდევნაზე (თურმე იერუსალიმშიც კი არა ყოფილა). ეს სახიფათო, საჭოჭმანო, გზა, როგორც სჩანს, მან დასტოვა... და ეს გზა მას არც დასჭირდა, —უამისოდაც ბრწყინვალედ გავიდა ფონს და გამარჯეებულმა იქედ ან გვაუწყა, რომ 1966 წ. 800 წლის გახდებ ჩვენი საამააყო მგოსანი, ჰერეთის ბაგრატიონი რუსთაველი შოთა

ჩვენი დიდი შადლობა მას, დაუღალავ მოცი ქულ პავლეს.

აკაკი პაპავა.

ᲗᲣ ᲒᲘᲜᲓ ᲪᲮᲠᲐ ᲛᲗᲐᲡ ᲘᲥᲘᲗ.

(დასაწყისი იხ. 5-თე გვ.)

დაიყვირა თავისთვის კლუბის უოროსმა და ეს დაყვირება წითელარმიელებმა მიიღეს რო-გორც კუთვნილი ულუფა; რადგან აქ ყველა ჰყვირის, ყველა ყველას უყვირის და ისიც კი

ჰყვირის ვინც არ უნდა ჰყვიროდეს... ჰოდა, წირელარმიელები ამ ყვირილზე გა

დახედეთ დაფას, ეს თქვენთვის გავაკეთე.

შეისწავლეთ პოლიტიკა! სთქვა კლუბის უფროსმა და იქაურობას გა

კლუბში ორი დარჩა. მეწისქვილე ალფესი ნამეგობრალი და გარედ ნავალი, ბევრის

მნახველი.

-მოდი ახლოს!

- გარედ ნავალი მივიდა. -შავები ნემცებია?
- კიდევ! ნემცები კი არა გერმანელები თქვა!
- -frammada?
- ვინ არიან წითლები!

_ჩვენ! -3n6 h306?

ჩვენ! შენ, მე, ის, ჩვენ, თქვენ ისინი, ათასე-

- ბევრი ეყოფილვართ! ბევრი ვართ მარა, ამ ბევრში ქართველები არც ისე ბევრი ვართ და ბევრისათვის უნდა
- -hooma?
- -ასე ყოფილა ბევრჯერ
- რა ყოფილა ბევრჯერ!
- -ის ყოფილა, რომ ბევრჯერ სხვისთვის გვი-

-ვისთვის?

- -ხან არაბების მუცლის ხეთქვისათვის, ხან მოძუნძულე ოსმალებისათვის. კიდევ სად არ გვაომეს, მთელი აზია შემოგვა-რბენიეს... გვიბრძოლია ყველგან... ხან აქეთ, ხან იქეთ, ხან ამისთვის, ხან იშისთვის, ხან ამ ბარს მოვდებივართ, ხან კლდესათვის გვიხლია თავი. ეხლა კიდევ რუსები გვაომებენ! —ყოველთვის სხვისთვის გვაომებდნენ?
- არა, ყოველთვის არა! ბევრჯერ ჩვენც ძლი ერი ეყოფილეართ, იმდენად ძლიერი, რომ სხ-ვებიც აგვიმხედრებია ჩვენთვის და სხვის წინა აღმდეგ გვიომებია. ჩვენმა მეფეებმა. დავითმა თამარმა ვეებერთელა სახელმწიფო შეჰქმნეს, მთელი კავკასია საქართველოსი ყოფილა თურმე მაშინ!
- —რას ამბობ კაცო, მთელი კანკასია ჩვენი იყ-ოვო, არ გადამრიო თუ კაცი ხრ! —რა გრევს?

მთელი კანკასიაო, ბიჭო ნოვორასიაც ჩვენი oym? ჰო, ნოვორასიაც და ტრაპიზონიც!

— ნუ მომკალი თუ კაცი ხარ. რავა გამახარე რომ იცოდე, მე გამოლენჩებულს ჩვენი მგწი-სქვილე ალფესიეს მეტი თუ ვინმე იყო ჩვენს გარემოზე არ მეგონა!

კიდევ უნდოდათ რამე ეთქვათ ამ ბარის, იმ ბარის ჩვენს ფილოსოფოსებს, მაგრამ ამ დროს ზემდეგი გამოჩნდა, წითელარმიელის სულთა-მხუთავი, ასეულის მარწუხი.

თქვა ერთმა და გაუჩინარდნენ. უმალ გაჰქ-რნენ ბუზივით. თუ არ გაჰქრები. გაგაქრობენ. ამიტომ გაჰქრნენ და სადაც მოუხდებათ იქ შე იქროლებენ, თავს შეახამებენ. ამ დივიზიაში ყველა შეხამებულია ერთმანეთთან, ერთი თუ ორ "შპალიანი" სამხარეებით, რომბიანი თუ ოთხხაზიანი... ყველანი ერთად აქ არიან, მშვე ნივრად მოკალათებულები ქვეყნის სიღრმეში და ხრავენ სახრავს, ნთქავენ სანთქავს... ომში ათასებმა შეაკლან თავიო ფიქრობს თვითეუ-ლი მათგანი... ათასები ბევრია... ჯანაბას მაგათი თავიო... ვისაც უნდათ იმათ ახალონ თავ-იო, ოღონდ ათასები ნუ მოგვაკლდებიანო და არც აკლდებიან... ათასები მოდიან და მოდიან, მაგრამ ეს უსახელო ათასებიც როდი არიან გულუბრყვილონი და ათასობით უვარდები ან ტყვედ გერმანელებს ხელის გაუნძრევლად.

რა მოელით იქ, იმ უცნობ მხარეში, იმ უცნობ ადამიანებთან, ამას არავინ დაგიდევი ოღონდ ნაცნობ ჯოჯოხეთს მოშორებოდნენ და ასეც ხდებოდა

ოღონდ სადმე შორს, თუ გინდ მეწყერს იქით... თუ გინდ ცხრა მთას იქით.

მინდია ლაშაური.

ᲙᲘᲢᲐ ᲩᲮᲔᲜᲙᲔᲚᲘ.

(1895—1963 年.)

"უღვთო იყო მისი სიკვდილი".

თავზარ დამცემი ცნობა მივიღეთ ზეაიცა რიიდან: ქ. ციურიხში მოულოდნელად გარდა იცვალა ჩეენი და ჩვენი ოჯახის უცვლელი მ გობარი, ქართული კულტურული სუშიანობის

გობარი, ქართული კულტურული სუმოარიაბა დიდი მოამაგე დრ. კიტა ბნეხქელი. უსაზღეროა ჩეენი მწუხარება. ასე უეცრად რა მოხდა? როგორც სწორედ ამ მოკლე ხანში გვწერდა მეტად გამამხნევებელ წერილს. რომ მისი და მის მიერ გაწრთვნილ თანამშრომელი თა მუშაობა წარმატებით მიდის. რომ ქართ ულ-გერმანულ ლექსიკონის თანრიგი რეკული მალე დაიბექდება და "თუ ღმერთი შემეწია და ჯანმრთელობამ არ მიღალატა 2-3 წელში

ამ საქმეს სულ დავამთავრებო". ამის შემდეგ კი მოგვდის გულ-შემზარავი მოკლე უწყება, რომ ლმერთმა მას აღარ დამოკლე უწყება, რომ ლმერთმა მის აღაო და-აცალა და ჯანმაც უღალატა. მისი, ჭუშმარი-ტად დაუღალავი მკლავი, რომელიც ათეულ წელია მანძილზე, ყოველგვარ გარეშე ძალის დაუხმარებლად. დუხჭირ და უმძიმეს პირობე-ბში, მას ეკლიან გზას უკაფავდა, ეს გამძლე და გამრჯე მკლავი სამუდამოთ დადუმებულა.

23 წლის მანძილზე, ჩვენი ერთგული მე ბრობის გზაზე ვხედავდით, თუ როგორი მძი-შე და ხშირად აუტანელი დაპრკოლებები და გაჭირეება უნდა გარდაელახა, რომ თავიც გა ეტანა და უნივერსიტეტში წარმატებითი მუ შაობაც წაეყვანა. ასეთ სიდუხჭირეში გაჰქო ათიაც უაეყვანა. ასეთ სიდეთყიოვი გავეთ-ნდა მას თავი, მაგრამ ერთის წუთითაც არ ეშ-ვიბოდა ფიქრებს და ზრუნვას სამშობლოზე... ვწეოდა ჩვენი კულტურის გაცხოველებულ პროპაგანდას და მის წარმატებაზე ოცნებო-

პოთაგვადაა (და აის უროდა. ბდა და მისთვის იღვწოდა. ასე დაიწყო მან ჰამბურგში, სადაც წარჩინე-ბით ჩააბარა თავისი სადოქტორო დისერტაცია, ქართული ენით და გრამატიკით სტუდე-ნტთა წრეების დაინტერესება. თავისი დაუდა-ლავი და ბეჯითი შრთმით და საგნის სიყვარულით დიდი ყურადღება დაიმსახურა და უნივე რსიტეტმა ის ქართული ენის ლექტორად მი-წვია. აღფრთოვანებით უსმენდნენ მის ენტუიყია. ანფოროავაცისთ მუსესდეს თა ებტე-ინტერესებულთა წრე ყოველწლიურად იზრ-დებოდა. ეს დიდათ სასარგებლო "მრომა ომის პერიოდში შესწყდა და ჩევნი კიტა ახალს ენე რგიით და იმედებით "შვეიცარიაში. ციფოისში

ოგიით და იძუდებით ძვეიცარია მი. ციფარის მი გადაბარგდა და იქ. უნივერსიტეტში განაგრძო ქართული ენის და გრამატიკის ლექციები. ციურიხშიც მალე იჩინა თავი მისმა შრომის უნარიანობამ და ლექციებთან ერთად ის იწ-ყებს ქართული ენის სახელმძღვანელლს და

რამატიკის დამუშავებას, ხოლო ამ "მრომის ამოსაცემად აარსებს საგანგებო გამომცემლო ა "ამირანს", სულ მცირე ხანში კიტამ თავისი დაუღალავი მუშაობით შეუძლებელს მიაღწია: ჩინებულად შედგენილი და იშვიათის ხე-ლოვნებით შესრულებული ორი ტომი გრამა-ტიკა სახელმძღვანელო გამოსცა. ქართველოეცნიერნი დიდი ინტერესით შეხვდნენ და წამახალისებელი რეცენზიები უძღვნეს. ამას ში. ყვა ასეთივე ი"ვვიათის გემოვნებით "მე სრულებული გამოცემა "ვისრამიანის" ქართუ ლი ვერსიის თარგმანი გერმანულად, სათანაი განმარტებებით, რასაც ასეთივე თბილი და გულწრფელი შეფასება ხვდა წილად. კი-ტას მალე გამოუჩნდნენ მიმდევარნი, ქართუოი ენით და კულტურით დაინტერესებუ რე, რომელთაც დიდათ შეუმსუბუქეს მას მძი ე და საპატიო მუშაობა..

ენათმეცნიერების უცხოელ მუშაკთა წრემ ისით მოჰკიდა ხელი კიტას წამოწყეიდი ხალ Forhobodym უნივესიტეტის ქალაქში შეიქმნა ქართული კულტურის ნამდვილი კერა, რომელსაც თვით

იტავე ხელმძღვანელობდა. განსვენებულს ამან გააბედინა, რათა ხელი მიეყო უმძიმეს შრომისათვის და კიტაც დგა ქართულ-გერმანულ ლექსიკონზე მუშაო ბას. ლექსიკონის ექვსი რვეული უკვ სცა და სამეცნიერო კერებს და ხელისმომწერ-ლებს უკვე დაუგზავნა.

ასეთი დაუღალავი შრომა და სამშობლო ქვეყნის კულტურისათვის უანგარო თავდადება მეცნიერულმა სათანადო წრეებმა ლირ ად დააფასეს და მას ციურიხის უნივერსიტე "დრ. ჰონორის კაუზას" ტიტული მიანი-

ჭა, რაიც ჩვენი ემიგრაციის ისტორიაში პირვე

ი თუ არა, ფრიად იშვიათი მოვლენა მაინცაა ჩვენთვის ყველაზე საინტერესო იყო ის და-საბუთება, რის ძალითაც მას ეს სამეცნიერო ხარისხი მიენიჭა. იქ ვკითხულობთ: მისი "თა-ვდადებული მუშაობა და სიყვარული სამშოისი იყო ის სტიმული, რამაც მრავალი დაპრკოლება დააძლევინაო".

ᲨᲝᲗᲐ ᲜᲘᲙᲝᲚᲐᲫᲔ.

(1899 - 1963)

ივლისის 24-ს პარიზში გარდაიცვალა ქათული სამხედრო სკოლის ყოფილი იუნკერი შოთა ნიკოლაძე.

პანაშვიდი გადაიხადა მამა ილიამ პარიზის წმ. ნინოს სახელობის ქართულ ეკლესიაში. გ. გუნდი ბ-ნ ბდა ქართველ მგალობელთა შ. ნაკაიძეს ხელმძღვანელობით. დაასაფლავეს ივლისის 27-ს ლევილის ქართულ სასაფლაო-ზე. გამოსამშვიდობებელი სიტყვები წარმოსთქვეს: ქ-ნ ლ. აბდუშელმა, ბ. ბ. ლ. ფაღავამ და ვ. ნოზაძემ.

სასა-ლაოზე თავმოყრილი იყო პარიზის ქართული კოლონიის თითქმის მთელი შემადგენლობა, განურჩევლად პოლიტიკური მრწა-მსისა და მიმართულებისა. ყოფილი იუნკრები სამხედრო დროშით აცილებდნენ ძვირფას მე-

განსვენებული ეკუთვნოდა ნიკოლაძეთა ცნ ობილ ოჯახს, სადაც ძლიერად სცემდა ერო-ვნული მაჯისცემა და უნაკლოდ იყო დაცული ეროვნული ტრადიცია. შ. ნიკოლაძემ პირველდაწყებითი სწავი

ხონის გიმნაზიაში მიიღო, შემდეგ ქუთაისში და დაამთავრა თბილისის 5-თე გიმნაზია, რის შემდეგაც ის სამხედრო სასწავლებელში შე-

ვიდა. 1921 წ. თებერვალში, სამხედრო სკოლასთ ან ერთად, შოთაც იბრძოდა, რ ოგორც უფრო ერი, საარტილერიო ნაწილში. ლმა მამულიშვილმა ღირსეულად მოიხადა პატრიოტული მოვალეობა და ტაბახმელა-კო-ჯორზე ხოლო შემდეგ ბათუმში იუნკრების მიერ გადახდილ ბრძოლების მხნე მონაწილე

დამარცხების შემდეგ სტამბოლში გახიზნუდამარცხების შემდეგ სტამბოლში გახოზნუ-ლი მიგლინებული იყო საბერძნეთის სამხელ-რო სასწავლებელში, უფრო გვიან კი პოლო-ნეთში, სადაც ცხენოსნობის დროს ფეხი და-ზიანა და იძულებული იყო სამხედრო სამსა-ურზე ხელი აელი. ამ გარმობამ იძულა სა-ფრანგეთში გადასახლებულიყო და იქ ეღონა სამოქალაქო დარგ ში სწავლის გაგრძელება. პარიზში მალე დაოჯახდა. შეირთი მედეა, ვახტანგ დამბაშიძეს ასული. ვახტანგ დამბაში-ძეს ტრადიციულ ოჯახთან "შერწყმამ" უფრო გააძლიერა შოთას საულიარი ოჯახიდან ღრმ-აფი ჩარჩენილი პატრიოტიზმი.

ე---- ითან საკუთარი ოჯახიდან ლრმ-ად ჩარჩენილი პატრიოტიზმი. ლეთითგან იშვიათის მიმზიდველობით და საზოგათო საქმის საკულის მიმზიდველობით და

საზოგადო საქმის სიყვარულით დაჯილდოვე-ბული შოთა დიდი ენერგიით შეუდგა ქართუ-ლი კერის შექმნას, რაც მალე გადაიქცა ქართველ მამულიშვილთა თავშესაყრელ ადგილათ. მძიმე მუშაობაში ჩაბმული მუდამ პოულობდა დროს და ენერგიას, რათა არ ჩამორჩენოდა ს რთო ფერხულს და ქართულ საზოგადოებრიე ერირ ფერსელი და ქარიულ არ ადანა. მას ცხოვრებაში თავისი წვლილი შეეტანა. მას ინიციატივას და დაუშრეტელ ენერგიას უნდა მიეწეროს პარიზში სპორტიული საზოგადოვშევარდენის" არსებობა.

შოთა თავისი საუცხოვო მიმზიდველობით აკაშშირებდა და.თავის ოჯახის ფართოდ გალე ბულ კარებში აერთიანებდა ყველა პოლიტი-კური მიმდინარეობის და ყველა ასაკის ქართ-ველობას. სწორედ ამიტომ დაიტირა გულო^ბი ლად მთელმა საზოგდოებამ, ყოველი ასაკის.

ამის შემდეგ კიტა გაორკეცებული ენერგ ით აგრძელებს თავის შრომას და აქ მას განს კუთრებით ახარებდა საქართველოს ენათმე-ცნიერების მუშაკთაგან მიღებული გამამხნევე ბელი წერილები მისი შრომის ღირსეული შეფასებით.

კიტა ახალგაზრდული ენერგიით აგრძელე-ბდა შრომას და მუშაობას და ყურადღებას არ აქცევდა თავის ასაკს და ჯანმრთელობას. ქააქცეედა თავის ასაკს და ჯახძრთელობას. ქა-რთული საზოგადიებაც მოუთმენლად ელოლ-და მისი ლექსიკონის ახალ-ახალ რეეულებს. რათა, როგორც განსვენებული იმედიენებდა. 2-3 წლის შემდეგ ერთად აგვეკინძა. ამდროს უმუხთლა ბუღმა, კიტას ამ კეთილი საქმის და-სრულება აღარ დასცალდა. მძიმე და შტკივნეულია იკო დაიცალდა. მძიძე და შტკივნე-ულია ეს დანაკოლისი და მით უფრო მტკივნე-ული, რომ უდიდესი მამულიშვილის ცხედა-რი, მარად მშობელ ქვეყანაზე მზრუნველი. უცხო მიწას მიებარა.

ქართულ საზოგადოებას, განსცენებულის ახ ლობელთ და მეგობრებს ის ღა გერჩება სანუ-გეშებლად, რომ მისი შრომა უშედეგოთ არ ჩაივლის და მას გამგრძელებლები გამოუჩნდებიან.

ჩვენ გვჯერა, რომ ქართულ საზოგადოება სთან ერთად მის მიერ გაწვრთვნილი წრეც იტ ყვის, რომ ამ გაცხარებულ მუშაობის ჟამს "უღვთო იყო მისი სიკვდილი".

ოქტომბერი, 1963 წ.

თამარ და აკაკი პაპავა.

GEM 2020 % W % W F D D U S E 1935

მოსკოვი, ოქტომბრის 11-ს.

კომუნისტური პარტიის ოფიციალური გა-ზეთი "პრავდა"-მ აღიარა, რომ საბჭოთა ეკო-ნომიკა ბევრად ჩამორჩება შეერთებულ შტაგაზეთის სიტყვით "ინდუსტრიალური ტელ. გაიეთის სიტყვით ".ინდუსტონალული მუშის ნაწარმი ორი,—ორნახევრით ნაკლებია, ვიდრე ამერიკელი მუშის, მიწათმოქმედებაში კი სამი, სამნახევრით ჩამორჩებაო".

მოსკოვი, ოქტომბრის 15-ს

მოსკოვის გაზ. "პრავდას" აღმოუჩენია, რომ საქართველოში "ინდუსტრიისა და აგრიკულ-ტურის დიდი ჩამორჩენილობა "მათი მეთაურების არა კომპეტენტურობა, მექრთამეობა, მცელობა და სპეკულაცია" ყოფილა. თული კომუნისტური პარტიის ცენტრაარცველობა და

ლურ კომიტეტს მკაცრად გაუკრიტიკებია ად-გილობრივი სამეურნეო და ინდუსტრიალური დაწესებულებების მეთაურები ნაწარმის ნაკ-ლულოვანების გამო.

მოსკოვი, ოქტომბრის 17-ს.

"ყველაზე დიდი ინდუსტრიალური ქვეყანა, საბჭოთა რუსეთი,—იძულებული გახდა კანა-დელ "კაპიტალისტებისათვის" ეთხოვა "ციმ-ბირის ოქროს მალაროებისათვის სათანადო ხელსაწყოებით და მანქანებით მომარაგება

.....

ღრმა მწუხარებით ვაუწყებთ საზოგადოე-ბას, რომ ივლისის 24-ს, პარიზში გარდაიცვალა ქართული სამხედრო სკოლის ყოფილი იუ-

შოთა ნიკოლაძე.

ქართული აზრის" რედაქცია თანაგრძნოდა სამძიმარს უცხადებს მის მეულლეს, შვ ილებს და მათ ოჯახებს

ღრმა მწუხარებით ვაუწყებთ საზოგადოებას, რომ სექტემბრის 10-ს, პარიზში გარდაიცვალა დამოუკიდებელი საქართველოს ყოფი ლი გარეშე საქმეთა მინისტრის ევ. გეგეჩკორის მეუღლე

ოლღა მგალობლიშვილი- გეგეჩკორისა.

"ქართული აზრის" რედაქცია თანაგრძნობას და სამძიმარს უცხადებს მის შვილებს, ოჯახებით, ნათესავებს და მეგობრებს.

.....

ღრმა მწუხარებით ვაუწყებთ საზოგადობას, რომ ოქტომბრის 22-, კიურინს (შეეიცარაა) გარდაიცვალა ქართული კულტურული საქმიანობის დიდი მოამაგე

დრ. კიტა ჩხენკელი.

"ქართული აზრის" რედაქცია ღრმა თანა-გრძნობას და სამძიმარს უცხადებს მის ნათე-სავებს და მეგობრებს და დასტირის დიდი შე-მოქმედების ქართველის ამ ქვეყნიდან განშო-

..... თუ პოლიტიკური მიშართულების მამულიშვი ლმა.

ქართველი იუნკრები კი შოთას სახით ვკარგავთ საუკეთესო მეგობარს და ამით უფრო ღრმავდება ჩვენი თანაგრძნობა ქ-ნ მედეას, შვ ილების და მათი ოჯახების მიმართ

ალ. ჯინქარაძე.

"ამერიკულ-უკრაინული პრესა" ღებულო-

ბს ყოველგვარ შეკვეთებს ქართულ ენაზედაც. 114 St. Mark,s Place New York 9, N. Y

საგაზეთო მასალები უნდა გამოიგზავნოს ng . A L & honon:

Mr. G. Djakeli

501 W. 141 St., N. Y. C.

ამ კე მისამართით უნდა გამოიგზავნოს შემოწირულებები.

EDITORIAL BOARD: Dr. G. Gabliani, G. Lolua, G. Zaldastani, W. Ssangulia. EDITOR IN CHIEF: D. Sindikeli.